

A decorative graphic on the right side of the page consists of three blue, 3D-style circles of varying sizes. The largest circle is at the bottom right, a medium one is at the top right, and a smaller one is in the middle right. Thin blue lines connect the top-left corners of these circles, forming a triangular shape that points towards the top left.

INVESTIGACIÓ-ACCIÓ EDUCATIVA AMB PERSPECTIVA DE GÈNERE

La coeducació i el sexisme en el pati escolar. Experiència pilot en 3 centres educatius.

Sandra Molines Borrás
07/12/2016

ÍNDEX

1.	INTRODUCCIÓ.....	1
2.	OBJECTIUS.....	2
3.	CRONOGRAMA DEL TREBALL DUT A TERME.....	2
4.	METODOLOGIA DE LA INVESTIGACIÓ-ACCIÓ	5
5.	DIAGNÒSTIC DEL PATI C.E.I.P. ENRIC SOLER I GODES	7
	Diagnòstic observació del pati.....	7
	Diagnòstic enquesta del professorat	7
	Diagnòstic enquesta dirigida a l'alumnat	7
6.	DIAGNÒSTIC DEL PATI C.E.I.P. CENSAL.....	25
	Diagnòstic observació del pati.....	25
	Diagnòstic enquesta del professorat	25
	Diagnòstic enquesta dirigida a l'alumnat	25
7.	DIAGNÒSTIC DEL PATI C.E.I.P. EL PINAR.....	42
	Diagnòstic observació del pati.....	42
	Diagnòstic enquesta del professorat	42
	Diagnòstic enquesta dirigida a l'alumnat	42
8.	AVALUACIÓ DE L'EXPERIÈNCIA.....	58
	8.1. Resultats enquesta C.E.I.P. Enric Soler i Godes.....	58
	8.2. Resultats enquesta C.E.I.P. Censal.....	59
	8.3. Resultats enquesta C.E.I.P. El Pinar	60
9.	ANNEXOS.....	62
	Annex 1. Dossier 1 Material del taller de formació del professorat.....	63
	Annex 2. Dossier 2 taller de formació del professorat	76
	Annex 3. Qüestionari dirigit al professorat.....	84
	Annex 4. Observació del pati	85
	Annex 5. Qüestionari dirigit a l'alumnat.....	87
10.	BIBLIOGRAFIA	88

1. INTRODUCCIÓ

Amb aquesta experiència es pretén fer realitat el que ve regulat en diferents lleis que actualment estan vigents i que tenen com a objectiu reduir i eliminar l'impacte del sexisme i introduir la perspectiva de gènere dins de l'àmbit educatiu. La inclusió de la perspectiva de gènere, l'eliminació del sexisme i la implantació de la coeducació en els centres ha estat una de les grans preocupacions que tots els governs han mostrat a nivell legal. Fruit d'això és la redacció d'una sèrie de normativa i de lleis que van direccionant i promovent que el principi d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes pugui fer-se realitat en les aules de les nostres escoles d'avui en dia.

Algunes d'aquestes lleis són les següents:

- LLEI ORGÀNICA 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa
- LLEI ORGÀNICA 2/2006, de 3 de maig, d'Educació
- La LOMCE, en la seua Disposició final segona, realitza modificacions de la Llei Orgànica 8/1985, de 3 de juliol, reguladora del Dret a l'Educació.
- LLEI ORGÀNICA 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes.
- LLEI ORGÀNICA 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere.
- En l'àmbit de la Comunitat Valenciana, el Decret 111/2007 de 20 de juliol en què s'estableix el currículum d'Educació Primària.
- En l'àmbit de la Comunitat Valenciana, el Decret 38/2008, de 28 de març en què s'estableix el currículum del segon cicle d'Educació Infantil.

Tal com arrepleguen les lleis esmentades amb anterioritat, fer coeducació suposa un imperatiu legal per a tots els centres. Ara bé, el que s'hagen redactat unes normes legals o igualtat formal no ha sigut un pas suficient perquè el propòsit de les mateixes s'haja fet realitat. No s'han proporcionat els suficients recursos econòmics i formatius a les persones que haurien de desenrotllar les dites mesures en les escoles. Per tot això, és de vital importància dotar al professorat i a l'equip directiu dels centres d'una ferramenta concreta

on puguem plasmar el treball coeducatiu dut a terme. La dita ferramenta ha de ser capaç d'iniciar el camí cap a la igualtat d'oportunitats entre els xiquets i les xiquetes.

2. OBJECTIUS

Els objectius que ha perseguit la intervenció duta a terme han estat:

- ✓ Dotar al claustre dels coneixements necessaris en matèria de coeducació per a afavorir l'eliminació dels rols i estereotips de gènere amb l'objecte de potenciar el desenvolupament personal i integral de l'alumnat.
- ✓ Dur a terme un diagnòstic de la situació actual del sexisme en cada una de les àrees d'un projecte coeducatiu i de forma molt especial en el pati escolar.
- ✓ Incorporar mesures en els temps del pati escolar perquè l'ús de l'espai i la tipologia de jocs de l'alumnat pugui ser més equitativa i justa.
- ✓ Donar a conèixer les distintes ferramentes necessàries per a poder incorporar criteris pedagògics amb perspectiva de gènere en totes i cada una de les accions desenvolupades en el Centre i que formen part a partir d'ara, del seu projecte coeducatiu de Centre (P.C.C.).
- ✓ Incidir en la sensibilització a les famílies sobre la importància d'incorporar la perspectiva de gènere en la vida quotidiana, fent visible les activitats exercides i el treball del centre educatiu en este sentit.

3. CRONOGRAMA DEL TREBALL DUT A TERME

A continuació es mostrarà el contingut de les sessions dutes a terme en cada centre així com les persones destinatàries de les mateixes.

Sessió	Continguts	Persones destinatàries
1 ^a . <u>Sessió</u> : Reunió de treball amb la direcció del	<ul style="list-style-type: none"> - Contrastar la proposta de treball posterior així com el contingut de les sessions. - Contrastar els instruments de treball per a la realització del diagnòstic: qüestionari	Equip directiu i persona coordinadora d'Igualtat i convivència

centre i equip directiu (1,5 hores)	dirigit al professorat. - Crear una plantilla d'observació del pati. - Definir la persona dins de la comunitat educativa que pugui fer la tasca d'observació del pati per a la realització del diagnòstic de la situació.	del centre
<p>Es presenta la proposta de treball així com el contingut de cada una de les sessions. De la mateixa manera, es pretén iniciar la fase de recerca sobre les opinions i impressions del professorat previ a la intervenció posterior (conèixer les seues valoracions respecte del sexisme en el pati escolar). Per açò en aquesta reunió es facilitaria a l'adreça del centre un qüestionari a emplenar per tot el claustre que pugui significar un punt de partida en l'anàlisi o diagnòstic inicial i que podrien emplenar fins al dia de la primera sessió formativa.</p> <p>De la mateixa manera, s'aprofitarà aquesta sessió per a definir el plànol del pati escolar a analitzar així com determinar la persona que poguera exercir aquesta activitat al llarg d'una setmana.</p>		
2ª. Sessió: Formació en sensibilització. (2,5 horas)	- Marc normatiu regulador. - Introducció al vocabulari fonamental - Justificació de la necessitat d'emprendre accions equitatives per als dos sexes. - Diferències entre una escola segregada, mixta i coeducativa.	Tot el claustre
Previ l'inici de qualsevol acció coeducativa, es requereix la reflexió i capacitació del professorat en aquesta temàtica. Una vegada el claustre pren consciència i es fa sensible a tots aquests temes el treball posterior es pot dur a terme amb més facilitat i implicació. Dotar al col·lectiu de perspectiva de gènere és la principal comesa d'aquesta sessió o taller de formació. En l'annex 1 del present document es mostren els materials treballats en aquest sentit.		
3ª. Sessió: Bolcat de dades del diagnòstic i propostes en el pati.	Una vegada dut a terme el diagnòstic de la situació del pati i extreta tota la informació, es proposa una posada en comú de les dades obtingudes així com una pluja d'idees sobre possibles canvis a incorporar en el pati. - Es recomanen sessions d'aula conduents a	Tot el claustre del professorat

(2,5 hores)	arreplegar iniciatives de canvi entre l'alumnat de primària	
<p>En aquesta sessió es recopilarà tota la informació extreta de tot el diagnòstic dut a terme i es proposaran accions a iniciar i desenvolupar en cadascuna de les àrees de treball. Es proposa la participació de tot l'alumnat per a l'extracció d'idees que puguin comportar un ús més equitatiu de l'espai del pati escolar i que puguin satisfer els seus desitjos i gustos en el joc.</p>		
4ª. Sessió: Formació en Pla Coeducatiu de Centre. (2,5 horas)	<ul style="list-style-type: none"> - Sessió dirigida al desenvolupament d'un pla coeducatiu de centre. La redacció del mateix es durà a terme en l'aula. - Es treballaran els instruments de diagnòstic del pati escolar: observació i qüestionari dirigit a l'alumnat. 	Tot el claustre del professorat
<p>Una vegada el col·lectiu sensibilitzat i amb capacitat per a poder detectar sexisme, el següent pas serà el de la realització del seu primer Pla coeducatiu de centre. Per a açò es treballaran totes les àrees d'un pla: Àrea de formació del professorat, àrea de treball dins de l'aula, àrea de treball fóra de l'aula (Intervenció en el pati escolar), àrea de revisió de materials, àrea de llenguatge i àrea de treball amb les famílies. En l'annex 2 del present document es mostra el contingut treballat a l'aula.</p> <p>En aquesta fase cobrarà vital importància partir de la fase de diagnòstic en les aules i la participació i implicació de totes les xiquetes i xiquets del centre. Per a açò en la fase anterior de diagnòstic, s'ha proporcionat un qüestionari que puga servir d'extracció d'informació de les necessitats i desitjos de l'alumnat en aquest sentit.</p>		
5ª. Sessió: Taller dirigit a les famílies (2 hores)	<ul style="list-style-type: none"> - Sensibilització cap a la coeducació. - Introducció a conceptes com la diferència sexe, gènere, androcentrisme, igualtat d'oportunitats, etc. - Justificació de la necessitat de crear espais de joc més justs per a tot l'alumnat. 	Les famílies del centre
<p>En aquesta sessió s'explica a les famílies el terme coeducació, les seues implicacions, així com el treball desenvolupat al centre en tota aquesta experiència. L'objectiu prioritari és el de donar a conèixer el primer Pla Coeducatiu de Centre a les famílies per tal de que puguin recolzar les iniciatives del centre i col·laborar en les possibles actuacions dutes a terme.</p>		

4. METODOLOGIA DE LA INVESTIGACIÓ-ACCIÓ

La metodologia emprada en aquesta experiència ha sigut la de la investigació-acció. El professorat ha sigut el principal protagonista junt a l'alumnat i finalment les famílies. S'ha desenvolupat un diagnòstic de la situació que ha possibilitat una posterior intervenció en totes les àrees d'un Pla coeducatiu de centre. El claustre ha decidit les mesures a acordar en aquest cas i ha participat en la presa de decisions de tot el Pla.

Per a la valoració de les opinions del professorat (annex 3) abans de rebre la formació, s'ha utilitzat una tècnica denominada anàlisi de contingut. Atès que el principal instrument que posseïm per a conèixer la opinió és el llenguatge escrit, a continuació es passarà a descriure la tècnica utilitzada per a desgranar el sentit últim de les produccions de què disposem en esta part de la investigació i que es coneix com a anàlisi de contingut (d'ara en avant A.C.). Delgado & Gutiérrez (1994) defineixen d'esta manera l'A.C. com "un procediment destinat a desestabilitzar la intel·ligibilitat immediata de la superfície textual, mostrant els seus aspectes no directament induïbles i, no obstant això, presents" (p. 182) . Una altra definició que ajudarà a comprendre el propòsit d'esta tècnica és l'aportada per Mayring (2000, citat a Càceres 2003) qui la defineix com "una aproximació empírica, d'anàlisi metodològicament controlat de textos a l'interior dels seus contextos de comunicació, seguint regles analítiques de contingut i models pas a pas, sense quantificació de per mig" (p. 56) . En definitiva del que tracta esta tècnica és de desenrotllar un procés d'agrupació de material que té com a característica comuna l'aglutinació de respostes que es mostren en la mateixa direccionalitat.

L'A.C. es pot dur a terme quan el propòsit de la investigació té a veure amb l'estudi i interpretació de les intencions i motivacions d'un subjecte, permetent per això examinar el contingut latent del seu missatge i en el que interessa no sols el que apareix explícitament, sinó el que la resposta implica o es puga deduir d'ella (Pérez, 1998) .

En este punt cal considerar les aportacions que realitza Krippendorff (1990) a estes tècniques d'A.C. quan sosté que este mètode pretén conèixer el significat simbòlic de la comunicació, tenint en compte per a això que els missatges no tenen un únic significat i que les comunicacions simbòliques tracten en general de fenòmens diferents d'aquells que són i poden ser directament observats, d'ací la necessitat de fer inferències específiques sobre els mateixos.

D'altra banda s'han utilitzat també les plantilles d'observació de pati (annex 4) i del qüestionari dirigit a l'alumnat (annex 5) que proposen Marina Subirats i Amparo Tomé en el seu llibre Balones fuera (2010).

Cal dir en aquest punt, que tot el treball desenvolupat en aquest informe ha possibilitat la redacció dels 3 Plans Coeducatius de centre que s'adjunten en un document diferent i que representen el treball de futur en cada escola.

A continuació es passaran a descriure els principals resultats del diagnòstic de cada centre.

5. DIAGNÒSTIC DEL PATI

C.E.I.P. ENRIC SOLER I GODES

Diagnòstic observació del pati

Diagnòstic enquesta del professorat

Diagnòstic enquesta dirigida a l'alumnat

A continuació es mostra el resultat de la fase d'observació al pati que al llarg d'una setmana ha realitzat la coordinadora d'igualtat i convivència.

Annex 4

RESUM: OBSERVACIÓ ESPACIAL DEL PATI EN GENERAL

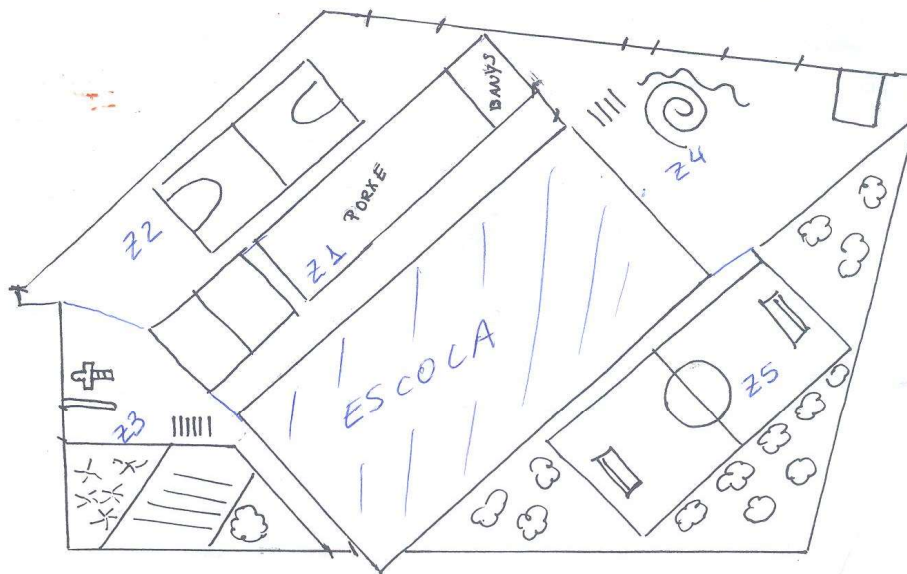
Dates de recollida: novembre (5 dies)

Hora del pati: 10:45

Nº Observacions i realitzades per: Direcció +mestre

Minuts observats: 10

Zona d' infantil (no observada)

Resultat de la mitjana:

	Xiquets	Xiquetes	Xiquets jocs actius	Xiquetes jocs actius	Xiquets jocs passius	Xiquetes jocs passius
Zona 1	11	18	2.2	1.6	8.8	16.4
Zona 2	10.4	4.4	9.2	1.8	1.2	2.4
Zona 3	8	7.8	5.8	1.8	5.5	6.6
Zona 4	10	9.6	4.6	5.8	5.4	3.8
Zona 5	11.2	10.6	10.2	4.6	2.6	6

Total alumnat observat com a mitjana:

	TIPUS DE JOC ACTIVU	TIPUS DE JOC PASSIU
Zona 1	Pilla-pilla	Cromos, cartes, xarla
Zona 2	Futbol	Gimnàstica
Zona 3	Matar	Sambori
Zona 4	Pilla-pilla, corda	Papas i mamas, xarla
Zona 5	futbol	colbol

	Xics	Xiques
Alumnat que ocupa el centre del pati	30.2	31.2
Alumnat que ocupa zones perifèriques	18	18
Alumnat en actituds actives	30.4	15.2
Alumnat en actitud passiva	20.2	35.2
Nº total de jocs en el centre del pati:		
3		
Nº de total de jocs en zones perifèriques:		
5		

Observacions:

	Jocs
Nº de jocs "típicament masculins" jugats per xiquets	futbol
Nº de jocs "típicament masculins" jugats per xiquetes	futbol

	Jocs
Nº de jocs "típicament femenins" jugats per xiquets	
Nº de jocs "típicament femenins" jugats per xiquetes	Corda, papas i mamas

ESCENARI

N. xiquets en l'aula (hora no lectiva)	15 % sobre el total de xiquets
Motius: eixides, treballs, malaltia	
N. xiquetes en l'aula (hora no lectiva)	10,25 % sobre el total de xiquetes
Motius: eixides, treballs, malaltia	
N. xiquets en el pati	85 % sobre el total de xiquets
N. xiquetes en el pati	65 % sobre el total de xiquetes

ACTIVITATS

N. de xiquets que fan esport	53 % sobre el total de xiquets
N. de xiquetes que fan esport	20% sobre el total de xiquetes
N. jocs "masculins"	12 % sobre el total de jocs
N. jocs "femenins"	25 % sobre el total de jocs
N. jocs "neutres"	63 % sobre el total de jocs

Observacions:

He afegit al nombre de xiquets/tes a l'aula als alumnes amb malaltia.

Encara en dos mestres observant, hi ha vegades que els/les alumnes estan corrents d'una zona a altra i no és totalment real el recompte.

RESULTATS ENQUESTA DIRIGIDA AL PROFESSORAT

	HOMES	DONES	TOTAL	% sobre el total del claustre
QÜESTIONARIS COMPLEMENTATS	3	11	14	82,3%

Donat i que el claustre està format per un total de 17 persones, la representació de les respostes ha suposat un 82,3% del professorat.

	SI	NO	NO CONTESTA
FORMACIÓ PRÈVIA EN COEDUCCIÓ		13	1

Tal i com s'observa del requadre anterior, el 92,8% del professorat ha manifestat no posseir formació en coeducació i tan sols una persona ha deixat en blanc eixa casella del qüestionari.

A continuació es mostraran els resultats aconseguits en les dos preguntes de referència del qüestionari:

Pregunta 1: Consideres que el tipus de joc de l'alumnat en el pati és sexista?

- Resultats del professorat d'infantil

	SI	% SI	NO	% NO	NO HO SE	% NO HO SE
Nº PERSONES	0		4	100%	0	

En aquest cas, el 100% del professorat d'infantil (4 persones) ha manifestat no percebre sexisme en la tipologia de joc en aquestes edats.

Les principals raons argumentades en aquest apartat han estat:

Les propostes de joc són obertes
Hi ha varietat de propostes
Pel nivell evolutiu dels xiquets
Hi ha jocs diversos i juguen tant xics com xiques

Hi ha moltes propostes
L'evolució dels xiquets d'infantil
Menys a futbol, als altres jocs juguen tots junts

- Resultats del professorat de primària

	SI	% SI	A vegades	% A vegades	No contesta	% No contesta
Nº PERSONES	8	80%	1	10%	1	10%

En aquest cas, un majoritari 80% del col·lectiu de primària opina que el tipus de joc al pati d'aquest alumnat és sexista. En el 10% dels casos (representats per 1 persona), no hi ha cap contestació o és percebuda la resposta de a vegades és sexista.

Les principals raons argumentades en aquest apartat per la resposta del SI han estat:

En general, l'alumnat juga separat per sexe (els xiquets més a futbol) i les xiquetes a altres coses
Quasi tots els alumnes que juguen a futbol són xics. Si juguen xiques els diuen que elles no saben.
Només hi ha grupets de xiquetes parlant en rogles en el pati sense jugar a res
Solen jugar separats "xics a futbol o a lluites" i les xiques "passejar o parlant assegudes"
Encara que s'està produint un canvi, continuem majoritàriament jugant a jocs com futbol, només xics o un percentatge prou alt
Els xics juguen a futbol tots els dies i poques vegades deixen jugar al es xiques
Xiquetes jocs de rol, de balls, de rogles, de picar mans
Xics jocs de lluita, tot plegat és un reflex de la societat actual
La majoria de xics juguen a futbol o a altres esports
Les xiques solen ocupar parts de pati perifèriques i arraconades
Els patis estan organitzats i dissenyats per donar prioritat als esports que ocupen sobretot, els xics
Un motiu principal són les tradicions esportives o els esports de masses. Com

que hi ha porteries, hi ha partit i això provoca que els xics utilitzen l'espai central
També depèn dels gustos o preferències en el joc, hi ha jocs que necessiten menys espai i aleshores sembla que no existeixen
També els grups d'amics que trobem al pati ja estan configurats sexualment, ja que ixen de classe xics a jugar junts i les xiques per altra banda.
Els xics juguen a futbol i les xiques no
Els xiquets que no els agrada el futbol estan discriminats al igual que les xiquetes si els agrada
Les xiquetes són més tranquil·les, però els agrada també ocupar espai que no poden.

Les principals raons argumentades en aquest apartat per la resposta del A VEGADES han estat:

La societat que es sexista
Els xics a vegades no volen compartir futbol
Xiques més jocs de rol

Les principals raons argumentades en aquest apartat pel qüestionari amb absència de resposta ha sigut:

De vegades no deixen jugar els xics a les xiques en jocs com futbol
No tenen les mateixes preferències
Les xiques més grans prefereixen xerrar i passejar

Pregunta 2: Consideres que hi ha diferències entre xiquets i xiquetes respecte de l'ocupació dels espais al pati?

- Resultats del professorat d'infantil

	SI	% SI	NO	% NO	NO HO SE	% NO HO SE
Nº PERSONES	1	25%	2	50%	1	25%

En aquest cas, el 50% del professorat d'infantil (2 persones) ha manifestat no percebre sexisme en l'ocupació de l'espai en aquestes edats. Aquestes persones no han manifestat cap raó o argumentació per a justificar la seua opinió. El restant 25% en cada cas, ha manifestat les següents opinions:

Les principals raons argumentades en aquest apartat per la resposta del NO HO SE han estat:

Pista de futbol normalment ocupada per xics

Les principals raons argumentades en aquest apartat per la resposta del SI han estat:

Sols en el futbol, ja que no els interessa eixe joc

- Resultats del professorat de primària

	SI	% SI
Nº PERSONES	10	100%

En aquest cas, hi ha consens per part de tot el claustre que ha respòs al qüestionari en aquest apartat. El tipus d'argumentacions han estat:

Els xics ocupen més espai que les xiques si juguen a futbol
Jocs diferents
Dominància dels xics
Està ocupat majoritàriament per xiquets, ja que els camps de futbol són grans
Les xiques fan rogles per parlar
També hi ha de xiquetes que es passegen
Com he dit els jocs de pilota o baló ocupen l'espai central i els altres els espais marginals, açò provoca un repartiment no equitatiu
Fins i tot hi ha diferència dintre del mateix sexe, és a dir, en ocasions són els majors els que no deixen jugar als menuts ocupant més espai del necessari

Els jocs que solen jugar els xiquets habitualment són en baló i el moviment que aquest provoca com per exemple xuts, carreres, bots acaben desplaçant fora a les xiques
Els esports (el futbol) ocupa la majoria dels espais al pati
Les xiques ocupen zones més apartades, amagades
Xics= la pista de futbol
Xiques= escaletes, gespa en xicotets grups, al sambori, etc.
Ocupen el mateix espai quan és joc dirigit per un mestre/a
Els partits de futbol copen les pistes
Encara en un alt percentatge els xics busquen xics per a jugar i les xiques busquen xiques
La majoria de xiquets ocupen la pista o zona lliure per poder jugar amb la pilota (futbol o altres jocs) mentre que les xiquetes ocupen la resta (passadissos, jardí)
En la pista de futbol estan els xics, les xiquetes van per els voltants
En els jardins només juguen les xiquetes i alguns xiquets del primer cicle
Els xiquets ocupen més les pistes i les xiquetes la resta

Anàlisi de resultats enquesta del professorat sobre la percepció del pati del CEIP Enric Soler i Godes

Principals resultats de l'anàlisi de contingut (A.C.) de l'etapa infantil respecte de la tipologia de jocs

	ETIQUETA DEL A.C.
Les propostes de joc són obertes	JD
Hi ha varietat de propostes	JD
Pel nivell evolutiu dels xiquets	D
Hi ha jocs diversos i juguen tant xics com xiques	JD
Hi ha moltes propostes	JD
L'evolució dels xiquets d'infantil	D
Menys a futbol, als altres jocs juguen tots junts	CF

L' explicació de les variables seria la següent:

VARIABLE	%	DEFINICIÓ
JD Jocs diversos	57,1	Amb aquestes sigles es pretén mostrar aquelles afirmacions que tenen q veure amb la varietat de tipologies de joc que mostra l' alumnat d'infantil sense la possible influència dels estereotips de gènere
D Desenvolupament	28,6	En aquest cas es fa referència a la variable relacionada amb el desenvolupament natural de l'alumnat d'infantil
CF Condicions del futbol	14,3	El futbol apareix com una variable que afecta al joc en el pati d'infantil

Principals resultats del A.C. de l'etapa de primària respecte de la tipologia de jocs

	ETIQUETA DEL A.C.
En general, l'alumnat juga separat per sexe (els xiquets més a futbol) i les xiquetes a altres coses	EG/CF
Quasi tots els alumnes que juguen a futbol són xics. Si juguen xiques els diuen que elles no saben.	CF/EG
Només hi ha grupets de xiquetes parlant en rogles en el pati sense jugar a res	EG
Solen jugar separats "xics a futbol o a lluites" i les xiques "passejar o parlant assegudes"	EG/CF
Encara que s'està produint un canvi, continuem majoritàriament jugant a jocs com futbol, només xics o un percentatge prou alt	CF
Els xics juguen a futbol tots els dies i poques vegades deixen jugar al es xiques	CF
Xiquetes jocs de rol, de balls, de rogles, de picar mans	EG

Xics jocs de lluita, tot plegat és un reflex de la societat actual	EG
La majoria de xics juguen a futbol o a altres esports	CF
Les xiques solen ocupar parts de pati perifèriques i arraconades	EG/CP
Els patis estan organitzats i dissenyats per donar prioritats als esports que ocupen sobretot, els xics	CP
Un motiu principal són les tradicions esportives o els esports de masses. Com que hi ha porteries, hi ha partit i això provoca que els xics utilitzin l'espai central	CP
També depèn dels gustos o preferències en el joc, hi ha jocs que necessiten menys espai i aleshores sembla que no existeixen	CP
També els grups d'amics que trobem al pati ja estan configurats sexualment, ja que ixen de classe xics a jugar junts i les xiques per altra banda.	EG
Els xics juguen a futbol i les xiques no	CF/EG
Els xiquets que no els agrada el futbol estan discriminats al igual que les xiquetes si els agrada	EG/CF
Les xiquetes són més tranquil·les, però els agrada també ocupar espai que no poden.	EG
La societat que es sexista	EG
Els xics a vegades no volen compartir futbol	CF
Xiques més jocs de rol	EG
De vegades no deixen jugar els xics a les xiques en jocs com futbol	CF
No tenen les mateixes preferències	EG
Les xiques més grans prefereixen xarrar i passejar	EG

L' explicació de les variables en aquest cas, seria la següent:

VARIABLE	%	DEFINICIÓ
EG Estereotips de	51,7	Els estereotips en el joc responen a les etiquetes socials

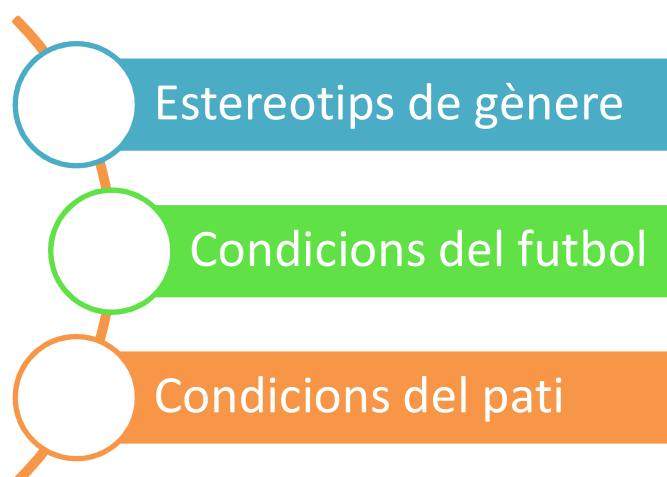
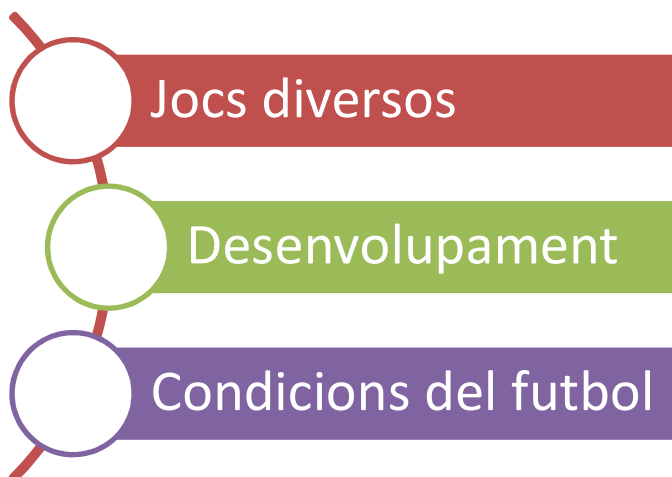
gènere		<p>que habitualment posem sobre els “jocs propis de xiquets” o “jocs propis de xiquetes” que ens ajuden a simplificar l'univers de jocs existents. Els estereotips fan referència a les característiques físiques, psicològiques o conductes que s'associen a un o un altre sexe, que són acceptats per la majoria de persones com a representatius d'un determinat grup (xiquets o xiquetes) i que acaben limitant les possibilitats o l'experiència (en aquest cas en el joc) per als dos sexes. Pressuposen un patró adequat i “normal” de comportament amb característiques dicotòmiques i mútuament excloents per a xiquets i xiquetes. No estan comprovats científicament però tendeixen a naturalitzar-se molt ràpidament i per açò solen reproduir-se a gran velocitat. El seu impacte actua com una espècie de “profecia autocumplida” on s'acaben facilitant les condicions adequades perquè es reproduesquen els estereotips prèviament concebuts i d'aquesta manera confirmar la seua existència. Els estereotips de gènere actuen no sols com a descriptors de la conducta sinó com a prescriptors de la mateixa.</p> <p><u>Exemple:</u> Solen jugar separats “xics a futbol o a lluites” i les xiques “passejar o parlant assegudes”</p>
<p>CF Condicions del futbol</p>	34,5	<p>Argumentacions referents al fet que les pròpies condicions inherents al joc del futbol són les que condicionen el diferent ús o ocupació de l'espai per part dels xiquets i de les xiquetes. El futbol requereix un camp de dimensions de gran grandària i per açò ells acaben ocupant major espai que elles. Les xiquetes lliurement decideixen jugar a una altra tipologia de joc que normalment requereix menys espai. A més a més, per la diferent influència social d'aquest esport en els dos sexes, en moltes ocasions ells no accepten que elles juguen i elles no tendeixen a mostrar interès en</p>

		participar amb ells d'aquesta activitat. <u>Exemple:</u> Encara que s'està produint un canvi, continuem majoritàriament jugant a jocs com futbol, només xics o un percentatge prou alt
CP Condicions del pati	13,8	En el pati s'aprecia perfectament dibuixat en el sòl un camp de futbol així com dues porteries, per tant la infraestructura del pati dóna una preferència major a aquest joc. <u>Exemple:</u> Un motiu principal són les tradicions esportives o els esports de masses. Com que hi ha porteries, hi ha partit i això provoca que els xics utilitzen l'espai central

Per tal de mostrar gràficament el que serien les variables més importants que estan condicionant el sistema de creences o percepcions entre el professorat sobre el sexisme en el tipus de joc de l'alumnat, es presenta una forma on es simplifica el grau d'importància de cada variable.

JOCS AL PATI D' INFANTIL

JOCS AL PATI DE PRIMÀRIA

Per altra banda, els resultats del qüestionari respecte de la segona pregunta ens aporten els següents resultats:

Principals resultats del A.C. de l'etapa infantil respecte de la diferent ocupació de l'espai

	ETIQUETA DEL A.C.
Pista de futbol normalment ocupada per xics	CF
Sols en el futbol, ja que no els interessa eixe joc	CF

Sols hi ha dos argumentacions i es poden agrupar en la categoria de condicions del futbol en la mateixa ponderació.

Principals resultats del A.C. de l'etapa primària respecte de la diferent ocupació de l'espai en el joc al pati

Els xics ocupen més espai que les xiques si juguen a futbol	CF
Jocs diferents	DJ
Dominància dels xics	DJ
Està ocupat majoritàriament per xiquets, ja que els camps de futbol són grans	CF/CP
Les xiques fan rogles per parlar	DJ
També hi ha de xiquetes que es passegen	DJ
Com he dit els jocs de pilota o baló ocupen l'espai central i els altres els espais marginals, açò provoca un repartiment no equitatiu	DJ/CP
Fins i tot hi ha diferència dintre del mateix sexe, és a dir, en ocasions són els majors els que no deixen jugar als menuts ocupant més espai del necessari	AR
Els jocs que solen jugar els xiquets habitualment són en baló i el moviment que aquest provoca com per exemple xuts, carreres, bots acaben desplaçant fora a les xiques	DJ/CP
Els esports (el futbol) ocupa la majoria dels espais al pati	CP/CF
Les xiques ocupen zones més apartades, amagades	CP/DJ
Xics= la pista de futbol	CP/CF

Xiques= escaletes, gespa en xicotets grups, al sambori, etc.	CP/CF
Ocupen el mateix espai quan és joc dirigit per un mestre/a	AR
Els partits de futbol copen les pistes	CF
Encara en un alt percentatge els xics busquen xics per a jugar i les xiques busquen xiques	DJ
La majoria de xiquets ocupen la pista o zona lliure per poder jugar amb la pilota (futbol o altres jocs) mentre que les xiquetes ocupen la resta (passadissos, jardí)	DJ/CF/CP
En la pista de futbol estan els xics, les xiquetes van per els voltants	CF/DJ
En els jardins només juguen les xiquetes i alguns xiquets del primer cicle	DJ
Els xiquets ocupen més les pistes i les xiquetes la resta	DJ

VARIABLE	%	DEFINICIÓ
<p>DJ</p> <p>Diferències en el joc</p>	40%	<p>Les diferències per sexe en la utilització de l'espai estan directament relacionades amb la tipologia de jocs d'ells i elles. En aquest sentit el sexe masculí presenta una tendència major al joc actiu i per aquest motiu requereix un espai major que el sexe femení, amb una tipologia de joc més passiva i més pròpia de les zones perifèriques.</p> <p><u>Exemple:</u> Com he dit els jocs de pilota o baló ocupen l'espai central i els altres els espais marginals, açò provoca un repartiment no equitatiu</p>
<p>CF</p> <p>Condicions del futbol</p>	26,7%	<p>Argumentacions referents al fet que les pròpies condicions inherents al joc del futbol són les que condicionen el diferent ús o ocupació de l'espai per part dels xiquets i de les xiquetes. El futbol requereix un camp de dimensions de gran grandària i per açò ells acaben ocupant major espai que elles. Les</p>

		<p>xiquetes lliurement decideixen jugar a una altra tipologia de joc que normalment requereix menys espai.</p> <p><u>Exemple:</u> Encara que s'està produint un canvi, continuem majoritàriament jugant a jocs com futbol, només xics o un percentatge prou alt</p>
<p>CP Condicions del pati</p>	26,7%	<p>En el pati s'aprecia perfectament dibuixat en el sòl un camp de futbol així com dues porteries, per tant la infraestructura del pati dóna una preferència major a aquest joc així com als jocs de pilota o a les pistes esportives, majoritàriament utilitzades pels xiquets.</p> <p><u>Exemple:</u> Els esports (el futbol) ocupa la majoria dels espais al pati</p>
<p>AR Altres raons</p>	6,6%	<p>En aquest sentit apareix la temàtica de les diferències en l'ús de l'espai entre alumnat més gran i més xicotet així com la variable de què quan hi ha intervenció per part del professorat, l'ocupació de l'espai és més equilibrada.</p> <p><u>Exemple:</u> Ocupen el mateix espai quan és joc dirigit per un mestre/a</p>

SEXISME ALS ESPAIS DEL PATI D' INFANTIL I AL DEL PATI DE PRIMÀRIA

RESULTATS ENQUESTA DIRIGIDA A L'ALUMNAT

En aquest cas, cada tutor o tutora ha passat el qüestionari dirigit a l'alumnat (annex 5) i ha complimentat un resum de les opinions del seu grup que han sigut mostrades i exposades a la resta del claustre en la sessió 3 de formació. Aquesta informació s'ha tingut en consideració a l'hora de proposar qualsevol intervenció o modificació de la situació del pati escolar.

Es mostra com a exemple els resultats del grup de 1º de primària:

Annex nº 3

INFORME DEL PROFESSORAT RESPECTE DEL QÜESTIONARI A L'ALUMNAT:

EL JOC AL PATI

Classe i grup: 1n

Edat: 6

Tutor/a: CONXA

Nº de respostes xics ...9. Nº de respostes xiques ...13. Alumnat que ha faltat a classe: xics.1 xiques.1.

1. Valoració de la pregunta: Amb quins amics i amigues t'agrada jugar més al pati? Per què?

Normalment la xique amb la xiques
perquè fan joc simbòlic i els xics
juguen a futbol

2. Valoració i diferències de sexe en la pregunta: Quins són els teus jocs preferits al pati?

XICS (anotar idea i voltes que es repeteix)	XIQUES (anotar idea i voltes que es repeteix)
Futbol 6	Papas i mamas 7
Carallers 3	casetes 9
pilla-pilla 3	saltar corda 5
	amapar 4
	carallers 3

3. Escriu 3 jocs que no t'agraden per a ser jugats al pati de l'escola.

XICS (anotar idea i voltes que es repeteix)	XIQUES (anotar idea i voltes que es repeteix)
Futbol 3	Futbol 12
Papas i mamas 3	amapar 2
corda 2	sambori 2
Sambori 3	

4. Hi ha problemes al pati? quins?

XICS (anotar idea i voltes que es repeteix)	XIQUES (anotar idea i voltes que es repeteix)
- Insults	- Els xipets grans que corren espanten als menuts.
- baralles	- Alguns xics no deixen jugar a futbol a les xiques.

5. Si pogueres canviar el pati sense fer-lo més gran, com ho faries?

XICS (anotar idea i voltes que es repeteix)	XIQUES (anotar idea i voltes que es repeteix)
- Camp de futbol amb gespa 2	- Llevaria pista de Futbol 5
- Columpies 4	- Columpies, tobogan 8
- Camp de futbol més gran 2	- Molts arbres i flors 4
- Trauria can futbol 1	

Moltes gràcies per la teua col·laboració

6. DIAGNÒSTIC DEL PATI

C.E.I.P. CENSAL

Diagnòstic observació del pati

Diagnòstic enquesta del professorat

Diagnòstic enquesta dirigida a l'alumnat

A continuació es mostra el resultat de la fase d'observació al pati que al llarg d'una setmana ha realitzat la coordinadora d'igualtat i convivència.

Annex 4
RESUM: OBSERVACIÓ ESPACIAL DEL PATI EN GENERAL

Dates de recollida: 6 dies Hora del pati: 11 a 11:30

Nº Observacions i realitzades per: Empar Franch Minuts observats:

Zona d' infantil (no observada)

	Xiquets	Xiquetes	Xiquets jocs actius	Xiquetes jocs actius	Xiquets jocs passius	Xiquetes jocs passius
Zona 1	13	4,75	14,5	2,5	2,25	2,25
Zona 2						
Zona 3	6	9,75	1,25	1	4,75	8,75
Zona 4	3,5	16		2	3,5	14
Zona 5	3	8			3	8
Zona 6	6,75	7,75	1,25	1	5,5	6,75
Zona 7	3,25	4,25	3,25	0,75		3,5
Zona 8	2	1,5	1,75	0,25	0,75	0,75
Zona 9	12,25	5,25	8,25	1,5	2	4,75
Zona 10						

Total alumnat observat com a mitjana:

	TIPUS DE JOC ACTIU	TIPUS DE JOC PASSIU
Zona 1	FUTBOL, PILLAR	XARRAR
Zona 2		
Zona 3	PILLAR	XARRAR
Zona 4	PILLAR, BALL	XARRAR
Zona 5		XARRAR, ESTUDI
Zona 6	CARRERES, PILLAR, BALLAR	XARRAR, ESTUDI
Zona 7	JOCS DE PILOTA, PILLAR, AMAGAR-SE	XARRAR
Zona 8	FUTBOL, PILLAR	XARRAR
Zona 9	FUTBOL	XARRAR
Zona 10		

	Xics	Xiques
Alumnat que ocupa el centre del pati	13,75	36
Alumnat que ocupa zones perifèriques	35,75	50,50
Alumnat en actituds actives	26,50	9
Alumnat en actitud passiva	19,75	44,75
Nº total de jocs en el centre del pati:	2	
Nº de total de jocs en zones perifèriques:	11	

Observacions:

	Jocs
Nº de jocs "típicament masculins" jugats per xiquets	Fútbol, pillar, frontó, carreres, amagar-se 5
Nº de jocs "típicament masculins" jugats per xiquetes	Fútbol, pillar, frontó, carreres, amagar-se 5

	Jocs
Nº de jocs "típicament femenins" jugats per xiquets	Ballar (sols 1 xic)

Nº de jocs "típicament femenins" jugats per xiquetes	Xarrar, passejar, ballar...
--	-----------------------------

ESCENARI		
N. xiquets en l'aula (hora no lectiva)	0,2	.... % sobre el total de xiquets
Motius:		
N. xiquetes en l'aula (hora no lectiva)	2	.... % sobre el total de xiquetes
Motius: ajudar a mestres a fer tasques		
N. xiquets en el pati		.... % sobre el total de xiquets
N. xiquetes en el pati		.... % sobre el total de xiquetes
ACTIVITATS		
N. de xiquets que fan esport	8,55	.... % sobre el total de xiquets
N. de xiquetes que fan esport	3,25	.... % sobre el total de xiquetes
N. jocs "masculins"	5	.... % sobre el total de jocs
N. jocs "femenins"	1	.... % sobre el total de jocs
N. jocs "neutres"	3	.... % sobre el total de jocs

Observacions:

RESULTATS ENQUESTA DIRIGIDA AL PROFESSORAT

	HOMES	DONES	TOTAL	% sobre el total del claustre
QÜESTIONARIS COMPLEMENTATS	2	10	12	66,7%

Donat i que el claustre està format per un total de 18 persones, la representació de les respostes ha suposat un 66,7% de professorat.

	SI	NO	TOTAL
FORMACIÓ PRÈVIA EN COEDUCCIÓ	3	9	12

Tal i com s'observa del requadre anterior, el 75% del professorat ha manifestat no posseir formació en coeducació. De les 3 persones que si tenen formació, les hores al voltant d'aquesta són: 60, 30 i 10.

A continuació es mostraran els resultats aconseguits en les dos preguntes de referència del qüestionari:

Pregunta 1: Consideres que el tipus de joc de l'alumnat en el pati és sexista?

- Resultats del professorat d'infantil

	SI	% SI	NO	% NO
Nº PERSONES	1	50%	1	50%

En aquest cas, de les dos persones que han contestat cadascuna ha mostrat una opinió distinta de la mateixa qüestió. Sols la persona que ha contestat afirmativament ha argumentat les raons de la seua resposta:

Per imitació dels majors
Pels mitjans informatius (Tv, catàlegs, ...)
Educació familiar

- Resultats del professorat de primària

	SI	% SI	No	% No
Nº PERSONES	6	60%	4	40%

En aquest cas les opinions estan prou equilibrades en quan als percentatges de resposta. Les principals raons argumentades en aquest apartat per la resposta del SI hi ha sexisme en el tipus de joc, han estat:

Els xics i les xiques juguen per separat. A mesura que van pujant de nivell està diferència es nota més
Els xics juguen a futbol, les xiques no
Els jocs emprats pels xiquets estan molt marcats segons el sexe. Xics juguen a futbol, les xiques passegen pel pati. Quan més grans més es nota
Crec que és sexista perquè els xics (no tots, però una gran majoria) sol jugar sempre al futbol ocupant tot el pati
Quan més majors són els alumnes, més diferència s'aprecia en el joc, els xics per una banda i les xiques per altra quan són més menuts solen jugar més tots junts a córrer, amargar-se...
A l'hora del menjador observe que en tots els cursos llevat de primer, segon i sisè (juga a futbol alguna xiqueta), juguen a futbol només els xics
En infantil no tant. Els xiquets juguen amb xiquetes al tobogan, als poalets...
Predomina el futbol en els xics

Les raons argumentades en aquest apartat per la resposta del NO hi ha sexisme en el joc han sigut:

Crec que cadascú juga on vol i al que vol
No veig marginació xiquetes o xiquets en el pati
Juguen els alumnes que volen
Hi ha llibertat en l'elecció del joc
Cadascú pot triar lliurement el joc i els companys amb els quals vol jugar
Les xiquetes que volen també juguen a futbol
Els jocs són lliurement triats

No s'imposa ni prohibeix jugar a res que puga comportar perill o no
Molts alumnes esperen amb vertadera il·lusió l'hora d'esbarjo per a jugar amb els companys al joc que els agrada

Pregunta 2: Consideres que hi ha diferències entre xiquets i xiquetes respecte de l'ocupació dels espais al pati?

- Resultats del professorat d'infantil

	NO	% NO
Nº PERSONES	2	100%

En aquest cas, el 100% del professorat d'infantil (2 persones) ha manifestat no percebre sexisme en l'ocupació de l'espai en aquestes edats. Les argumentacions que ha manifestat una de les persones han sigut:

Solen jugar en tot l'espai de tots i totes
No tenen un lloc predeterminat
Canvien de lloc quan els abelleix

- Resultats del professorat de primària

	SI	% SI	NO	% NO
Nº PERSONES	9	90%	1	10%

En aquest cas, la major part del professorat ha considerat que SI hi ha sexisme en l'ocupació de l'espai. El tipus d'argumentacions han estat:

El que els xics ocupen les pistes esportives per a jugar a futbol, dificulta el que les xiques puguin ocupar eixe espai. Els alumnes mateix ja tenen clar quin és el seu espai de joc
També està diferenciada la zona de jocs dels alumnes (de primer a segon una

zona, de tercer fins sisè altra zona)
Els xics ocupen el camp de futbol o espais grans
Les xiques es solen quedar amb l'espai restant
Les àrees emprades per als esplais són ocupats segons l'activitat: pista esportiva els xics, voltants les xiques.
Hi ha més espais per als xics que juguen al futbol que per a la resta de jocs
Les xiques, que no solen jugar a futbol, estan pels voltants del pati jugant, intenten evitar el camp de futbol que sempre està ocupat
Les xics ocupen la pista principal per a jugar a futbol
En infantil no, xiquets i xiquetes ocupen totes les zones del pati. A vegades en la zona de futbol juguen majoritàriament xics.
El camp de futbol o handball es ocupat per a jugar varis partits alhora per xics majoritàriament
Els alumnes busquen els espais que s'adeqüen més al tipus de joc
El camp de futbol està ocupat majoritàriament per xiquets
L'alumnat que no juga a futbol (xiquets i xiquetes) ha de buscar altres espais del pati per a jugar a altres tipus de jocs
Els xiquets ocupen la majoria del pati perquè juguen a futbol
Les xiquetes busquen racons i solen jugar a jocs més estàtics. Algunes xiques també juguen a futbol

La única persona que ha considerat que NO hi ha sexisme en l'ocupació de l'espai ha argumentat la raó:

No crec que ni xiquets ni xiquetes tinguin problemes d'espai per qüestió de sexe.

Anàlisi de resultats enquesta del professorat sobre la percepció del pati del CEIP Censal

Principals resultats de l'anàlisi de contingut (A.C.) de l'etapa infantil respecte de la tipologia de jocs

	ETIQUETA DEL A.C.
Per imitació dels majors	S
Pels mitjans informatius (Tv, catàlegs, ...)	S
Educació familiar	S

L' explicació de les variables seria la següent:

VARIABLE	%	DEFINICIÓN
S Socialització	100%	Xiquets i xiquetes reben la influència dels principals agents de socialització: la família i els mitjans de comunicació, de forma que tendeixen a reproduir els models que veuen i aprenen per imitació

Principals resultats del A.C. de l'etapa de primària respecte de la tipologia de jocs

	ETIQUETA DEL A.C.
Els xics i les xiques juguen per separat. A mesura que van pujant de nivell està diferència es nota més	EG
Els xics juguen a futbol, les xiques no	CF/EG
Els jocs emprats pels xiquets estan molt marcats segons el sexe. Xics juguen a futbol, les xiques passegen pel pati. Quan més grans més es nota	EG/CF
Crec que és sexista perquè els xics (no tots, però una gran majoria) sol jugar sempre al futbol ocupant tot el pati	EG/CF
Quan més majors són els alumnes, més diferència s'aprecia en el joc, els xics per una banda i les xiques per altra quan són més menuts solen jugar més tots junts a córrer, amargar-se...	EG
A l'hora del menjador observe que en tots els cursos llevat de primer, segon i sisè (juga a futbol alguna xiqueta),	CF/EG

juguen a futbol només els xics	
En infantil no tant. Els xiquets juguen amb xiquetes al tobogan, als poalets...	AR
Predomina el futbol en els xics	EG/CF
Crec que cadascú juga on vol i al que vol	FLL
No veig marginació xiquetes o xiquets en el pati	FLL
Juguen els alumnes que volen	FLL
Hi ha llibertat en l'elecció del joc	FLL
Cadascú pot triar lliurement el joc i els companys amb els quals vol jugar	FLL
Les xiquetes que volen també juguen a futbol	FLL
Els jocs són lliurement triats	FLL
No s'imposa ni prohibeix jugar a res que pugui comportar perill o no	FLL
Molts alumnes esperen amb vertadera il·lusió l'hora d'esbarjo per a jugar amb els companys al joc que els agrada	AR

L' explicació de les variables en aquest cas, seria la següent:

VARIABLE	%	DEFINICIÓ
FLL La fal·làcia de la llibertat	36,4%	<p>La incorporació de la dona al mercat de treball i els avanços que s'han donat en matèria social i en la reducció de certes discriminacions cap a les dones, ha provocat socialment, la idea equivocada de què la igualtat d'oportunitats ja està aconseguida. Quan diguem que les xiquetes i els xiquets són lliures de triar, seleccionar, expressar-se, relacionar-se, etc de la forma que volen, estem deixant de lloc el paper de la diferent socialització de cada sexe, així com les diferents influències i expectatives socials i familiars que des de la infantesa estan aprenent i que en els col·legis s'estan reproduint.</p> <p><u>Exemple:</u> Hi ha llibertat en l'elecció del joc</p>

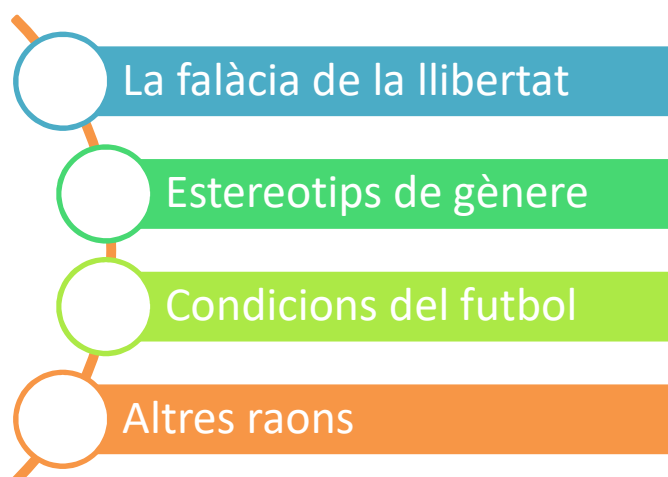
<p style="text-align: center;">EG Estereotips de gènere</p>	<p style="text-align: center;">31,8%</p>	<p>Els estereotips en el joc responen a les etiquetes socials que habitualment posem sobre els “jocs propis de xiquets” o “jocs propis de xiquetes” que ens ajuden a simplificar l'univers de jocs existents. Els estereotips fan referència a les característiques físiques, psicològiques o conductes que s'associen a un o un altre sexe, que són acceptats per la majoria de persones com a representatius d'un determinat grup (xiquets o xiquetes) i que acaben limitant les possibilitats o l'experiència (en aquest cas en el joc) per als dos sexes. Pressuposen un patró adequat i “normal” de comportament amb característiques dicotòmiques i mútuament excloents per a xiquets i xiquetes. No estan comprovats científicament però tendeixen a naturalitzar-se molt ràpidament i per açò solen reproduir-se a gran velocitat. El seu impacte actua com una espècie de “profecia autocumplida” on s'acaben facilitant les condicions adequades perquè es reproduesquen els estereotips prèviament concebuts i d'aquesta manera confirmar la seua existència. Els estereotips de gènere actuen no sols com a descriptors de la conducta sinó com a prescriptors de la mateixa.</p> <p><u>Exemple:</u> Els jocs emprats pels xiquets estan molt marcats segons el sexe. Xics juguen a futbol, les xiques passegen pel pati. Quan més grans més es nota</p>
<p style="text-align: center;">CF Condicions del futbol</p>	<p style="text-align: center;">22,7%</p>	<p>Argumentacions referents al fet que les pròpies condicions inherents al joc del futbol són les que condicionen el diferent ús o ocupació de l'espai per part dels xiquets i de les xiquetes. El futbol requereix un camp de dimensions de gran grandària i per açò ells acaben ocupant major espai que elles. Les xiquetes lliurement decideixen jugar a una altra tipologia de joc que normalment requereix menys espai. A més a més, per la diferent influència social d'aquest esport en els</p>

		dos sexes, en moltes ocasions ells no accepten que elles juguen i elles no tendeixen a mostrar interès en participar amb ells d'aquesta activitat. <u>Exemple:</u> Crec que és sexista perquè els xics (no tots, però una gran majoria) sol jugar sempre al futbol ocupant tot el pati
AR Altres raons	9,1%	En aquest cas es parla de la marcada diferència en el sexisme tal i com s'avança en l'edat així com la valoració positiva que té l'alumnat front a aquests espais al pati. <u>Exemple:</u> Molts alumnes esperen amb vertadera il·lusió l'hora d'esbarjo per a jugar amb els companys al joc que els agrada.

Per tal de mostrar gràficament el que serien les variables més importants que estan condicionant el sistema de creences o percepcions entre el professorat sobre el sexisme en el tipus de joc de l'alumnat, es presenta una forma on es simplifica el grau d'importància de cada variable.

JOCS AL PATI D'INFANTIL

JOCS AL PATI DE PRIMÀRIA

Per altra banda, els resultats del qüestionari respecte de la segona pregunta ens aporten els següents resultats:

Principals resultats del A.C. de l'etapa infantil respecte de la diferent ocupació de l'espai

	ETIQUETA DEL A.C.
Solen jugar en tot l'espai de tots i totes	I
No tenen un lloc predeterminat	I
Canvien de lloc quan els abelleix	I

En aquest cas ens trobem en una situació en la que la percepció per part del professorat és la de que a aquestes edats hi ha igualtat en l'ocupació de l'espai per part de l'alumnat tan menut.

L' explicació de la variable seria la següent:

VARIABLE	%	DEFINICIÓ
I Igualtat	100%	Xiquets i xiquetes a aquestes edats juguen indistintament ocupant tots els espais. La càrrega de la "motxilla de gènere" encara no ha impactat i per aquest motiu no s'observen diferències significatives en aquesta variable.

Principals resultats del A.C. de l'etapa primària respecte de la diferent ocupació de l'espai en el joc al pati

El que els xics ocupen les pistes esportives per a jugar a futbol, dificulta el que les xiques puguin ocupar eixe espai. Els alumnes mateix ja tenen clar quin és el seu espai de joc	DJ
També està diferenciada la zona de jocs dels alumnes (de primer a segon una zona, de tercer fins sisè altra zona)	DJ
Els xics ocupen el camp de futbol o espais grans	CF
Les xiques es solen quedar amb l'espai restant	DJ
Les àrees emprades per als esplais són ocupats segons l'activitat: pista esportiva els xics, voltants les xiques.	DJ

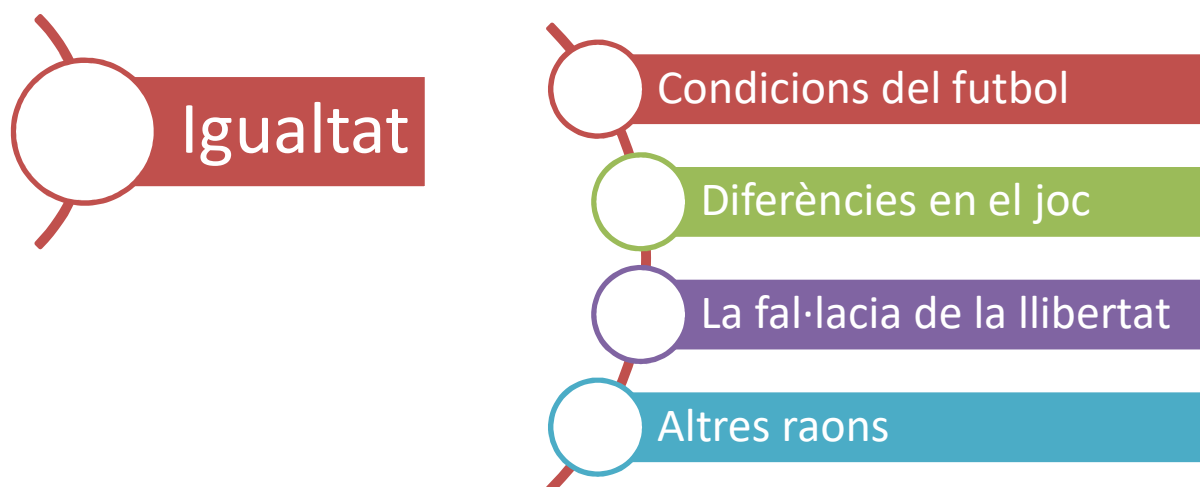

Hi ha més espais per als xics que juguen al futbol que per a la resta de jocs	CF
Les xiques, que no solen jugar a futbol, estan pels voltants del pati jugant, intenten evitar el camp de futbol que sempre està ocupat	CF/DJ
Les xics ocupen la pista principal per a jugar a futbol	CF
En infantil no, xiquets i xiquetes ocupen totes les zones del pati. A vegades en la zona de futbol juguen majoritàriament xics.	I (a infantil) CF
El camp de futbol o handball es ocupat per a jugar varis partits alhora per xics majoritàriament	CF
Els alumnes busquen els espais que s'adeqüen més al tipus de joc	DJ
El camp de futbol està ocupat majoritàriament per xiquets	CF
L'alumnat que no juga a futbol (xiquets i xiquetes) ha de buscar altres espais del pati per a jugar a altres tipus de jocs	DJ/CF
Els xiquets ocupen la majoria del pati perquè juguen a futbol	CF
Les xiquetes busquen racons i solen jugar a jocs més estàtics. Algunes xiques també juguen a futbol	DJ
No crec que ni xiquets ni xiquetes tinguin problemes d'espai per qüestió de sexe.	FLL

VARIABLE	%	DEFINICIÓ
CF Condicions del futbol	50%	Argumentacions referents al fet que les pròpies condicions inherents al joc del futbol són les que condicionen el diferent ús o ocupació de l'espai per part dels xiquets i de les xiquetes. El futbol requereix un camp de dimensions de gran grandària i per açò ells acaben ocupant major espai que elles. Les xiquetes lliurement decideixen jugar a una altra

		<p>tipologia de joc que normalment requereix menys espai.</p> <p><u>Exemple:</u> El camp de futbol està ocupat majoritàriament per xiquets.</p>
<p>DJ Diferències en el joc</p>	39%	<p>Les diferències per sexe en la utilització de l'espai estan directament relacionades amb la tipologia de jocs d'ells i elles. En aquest sentit el sexe masculí presenta una tendència major al joc actiu i per aquest motiu requereix un espai major que el sexe femení, amb una tipologia de joc més passiva i més pròpia de les zones perifèriques.</p> <p><u>Exemple:</u> Les xiquetes busquen racons i solen jugar a jocs més estàtics</p>
<p>FLL La fal·làcia de la llibertat</p>	5,5%	<p>Presumpció acceptada de que no hi ha cap impediment per a la lliure ocupació de l'espai per part de les xiquetes i dels xiquets. Aquesta idea encobreix o minimitza l'efecte de la diferent socialització en els dos sexes i l'impacte de l'aprenentatge del gènere per part de l'alumnat.</p> <p><u>Exemple:</u> No crec que ni xiquets ni xiquetes tinguin problemes d'espai per qüestió de sexe.</p>
<p>AR Altres raons</p>	5,5%	<p>En aquest sentit apareix la temàtica de les diferències en l'ús de l'espai entre alumnat més gran i més xicotet.</p> <p><u>Exemple:</u> També està diferenciada la zona de jocs dels alumnes (de primer a segon una zona, de tercer fins sisè altra zona)</p>

SEXISME ALS ESPAIS DEL PATI D' INFANTIL I AL DEL PATI DE PRIMÀRIA

RESULTATS ENQUESTA DIRIGIDA A L'ALUMNAT

Al igual que en el cas anterior, cada tutor o tutora ha passat el qüestionari dirigit a l'alumnat (annex 5) i ha complimentat un resum de les opinions del seu grup que han sigut mostrades i exposades a la resta del claustre en la sessió 3 de formació. Aquesta informació s'ha tingut en consideració a l'hora de proposar qualsevol intervenció o modificació de la situació del pati escolar.

Es mostra com a exemple els resultats del grup de 2º de primària:

Annex nº 3
INFORME DEL PROFESSORAT RESPECTE DEL QÜESTIONARI A L'ALUMNAT:
EL JOC AL PATI

Classe i grup: 2n

Edat: 7 anys

Tutor/a: Carmina Gil

Nº de respostes xics 17 Nº de respostes xiques 7 Alumnat que ha faltat a classe: xics... xiques.1

1. Valoració de la pregunta: Amb quins amics i amigues t'agrada jugar més al pati? Per què?

Es divideix la classe en dos grans grups, els que els agrada jugar al futbol i els que no i juguen amb les xiques

2. Valoració i diferències de sexe en la pregunta: Quins són els teus jocs preferits al pati?

XICS (anotar idea i voltes que es repeteix)	XIQUES (anotar idea i voltes que es repeteix)
Futbol 12, paleta 1	Super herois 1, Ninges 1, xerifs 1, córner 1, futbol 1, basquet 1, amagatall 3, gatets 2, tauró 5, abecedari 1, mòmia 1, l'aranya 1, bou 2, l'ultimeta 2, mares-pares 2
Basquet 2, handbol 3, aranya 3	
Amagatall 6, l'ultimeta 7, bebè invasió 4	Super xiques 1, a polses 1,
Gats 2, pi 4, tauró 3, frontó 1, tenis, super herois, dinosaures, cubà, aniversaris, famílies, detectius i mascotes.	Abecedari 1, pi 1, tenis 1, gimnàstica 1, sardina 1

3. Escriu 3 jocs què no t'agraden per a ser jugats al pati de l'escola.

XICS (anotar idea i voltes que es repeteix)	XIQUES (anotar idea i voltes que es repeteix)
Futbol 2, lluita 2,	
Princeses 2, mares i pares 2, guarrades 1	Còrrer 2, ultimeta 1, cotxes de joguet 1, escalar 1, lladres i polis, espies, guerra 1
Invasions 1 bebès 2, paleta 2, carreres 2, bàsquet 3, l'ultimeta 5,	
Handbol 2, water polo 1,	Futbol, taurons, princeses 1,
Pi 2, mòmia 2, tauró 2, bous 1,	Cuba, detectius, monstres 1, star wars, mullar-se 1

4. Hi ha problemes al pati? quins?

XICS (anotar idea i voltes que es repeteix)	XIQUES (anotar idea i voltes que es repeteix)
Barallar-se 8	Pegar 3
Pegar 7	Renyir 1
Pel futbol 3	Cap 3
Burlar-se 3	Burlar-se 1
Caigudes 2	Empentar 1
Empentar 1	Paraulotes 1
Paraulotes 1	En el futbol i l'amagatall no li deixen jugar de vegades 1
Per qui paga en el joc 1	
Cap 2	

5. Si pogueres canviar el pati sense fer-lo més gran, com ho faries?

XICS (anotar idea i voltes que es repeteix)	XIQUES (anotar idea i voltes que es repeteix)
Lloc per jugar a paleta, futbol 1	Sense jocs que es barallen 1
Lloc amb un pont i arbres 1	Ajuntar infantil i primària 1
Fer lo nou 1	Canviar el camp dels majors pel desl menuts 1
Llevar arbres, papereres	Deixar-lo com està 2
Porteries 2 (ells no tenen)	Sense escriure 2
Més arbres 1	
No ho sé 3	
Sense escriure 2	

Moltes gràcies per la teua col·laboració

7. DIAGNÒSTIC DEL PATI

C.E.I.P. EL PINAR

Diagnòstic observació del pati

Diagnòstic enquesta del professorat

Diagnòstic enquesta dirigida a l'alumnat

Annex 4

RESUM: OBSERVACIÓ ESPACIAL DEL PATI EN GENERAL

Dates de recollida: 30 i 31 gener

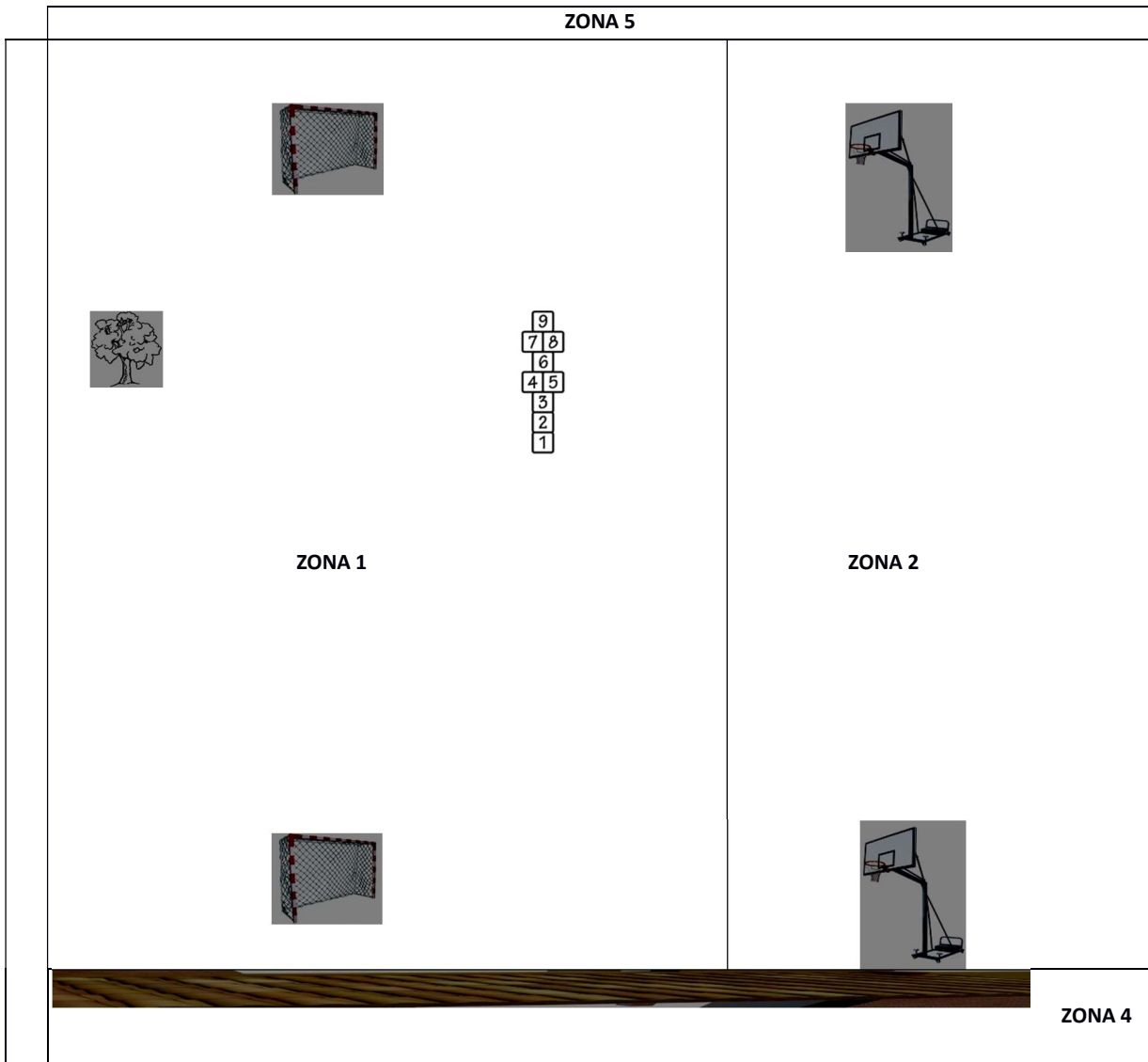
Hora del pati: 11:00 – 11:20

Nº Observacions i realitzades per: 2 mestres de primària

Minuts observats: 5'

Zona d' infantil (no observada) **DIBUIXAR LES ZONES DEL PATI DE PRIMÀRIA**

Resultat de la mitjana:

	Xiquets	Xiquetes	Xiquets jocs actius	Xiquetes jocs actius	Xiquets jocs passius	Xiquetes jocs passius
Zona 1	25	7	25	2	0	5
Zona 2	40	33	40	15	0	18
Zona 3	40	60	30	10	10	40
Zona 4	35	60	5	10	30	50
Zona 5						

Total alumnat observat com a mitjana:

	TIPUS DE JOC ACTIVU	TIPUS DE JOC PASSIU
Zona 1	fútbol	Cartes, jocs de casa
Zona 2	Fútbol, pilla-pilla	Cartes, jocs de casa
Zona 3	Pilla- pilla, escondite, bous	passetjar
Zona 4		Joguines de casa, passetjar
Zona 5		

	Xics	Xiques
Alumnat que ocupa el centre del pati	65	40
Alumnat que ocupa zones perifèriques	75	120
Alumnat en actituds actives	100	37
Alumnat en actitud passiva	40	123
Nº total de jocs en el centre del pati:	2	
Nº de total de jocs en zones perifèriques:	6	

	Jocs
Nº de jocs "típicament masculins" jugats per xiquets	
Nº de jocs "típicament masculins" jugats per xiquetes	

	Jocs
Nº de jocs "típicament femenins" jugats per xiquets	
Nº de jocs "típicament femenins" jugats per xiquetes	

ESCENARI

N. xiquets en l'aula (hora no lectiva) .... % sobre el total de xiquets
 Motius:
 N. xiquetes en l'aula (hora no lectiva) .... % sobre el total de xiquetes
 Motius:
 N. xiquets en el pati .... % sobre el total de xiquets
 N. xiquetes en el pati .... % sobre el total de xiquetes

ACTIVITATS

N. de xiquets que fan esport .... % sobre el total de xiquets
 N. de xiquetes que fan esport .... % sobre el total de xiquetes
 N. jocs "masculins" .... % sobre el total de jocs
 N. jocs "femenins" .... % sobre el total de jocs
 N. jocs "neutres" .... % sobre el total de jocs

Observacions:

RESULTATS ENQUESTA DIRIGIDA AL PROFESSORAT

	HOMES	DONES	TOTAL	% sobre el total del claustre
QÜESTIONARIS COMPLEMENTATS	4	11	15	51,7%

Donat i que el claustre està format per un total de 29 persones, la representació de les respostes ha suposat un 51,7% de professorat.

	SI	NO	TOTAL
FORMACIÓ PRÈVIA EN COEDUCCIÓ	2	13	15

Tal i com s'observa del requadre anterior, el 86,7% del professorat ha manifestat no posseir formació en coeducació. De les 2 persones que si tenen formació, no han especificat el número d'hores d'aquesta.

A continuació es mostraran els resultats aconseguits en les dos preguntes de referència del qüestionari:

Pregunta 1: Consideres que el tipus de joc de l'alumnat en el pati és sexista?

- Resultats del professorat d'infantil

	SI	% SI	NO	% NO	DEPEN DEL NIVELL	% DEPEN DEL NIVELL
Nº PERSONES	0	0%	4	80%	1	20%

En aquest cas, les 4 persones que han contestat cadascuna ha mostrat una opinió distinta de la mateixa qüestió.

En infantil tots els xiquets juguen junts

Al pati d'infantil tant els xiquets com les xiquetes juguen a tot tipus de joc, sense diferenciar entre xics i xiques
---

A l'aula hi ha diferents racons i tots juguen a tot: cuina, construccions, etc. Això també es transforma al pati

Al primer nivell del 2º cicle d'infantil (3 anys), normalment juguen tots i totes junts i juntes

Al 2º y 3º nivell, al pati si que s'observa una preferència diferenciada respecte al tipus de joc per part dels xiquets i xiquetes.

A mesura que van pujant de nivell s'agrupen per a jugar per sexes, encara que no sempre

- Resultats del professorat de primària

	SI	% SI	No	% No	NO HO SE	% NO HO SE	ALTRA RESPOSTA	% ALTRA RESPOSTA
Nº PERSONES	3	30%	4	40%	2	20%	1	10%

Les principals raons argumentades en aquest apartat per la resposta del SI hi ha sexisme en el tipus de joc, han estat:

De vegades, futbol

La raó més important és que la societat és sexista i els xiquets fan el que veuen (casa, tv...)

Massa futbol excloent xiques (encara que comencen també a jugar)

Altres jocs, corda xiques (encara que també ells comencen a jugar)

Competicions, carreres (xics-xiques)

Poques vegades juguen junts

Si no hi ha futbol, juguen molt totes i tots

Les raons argumentades en aquest apartat per la resposta del NO hi ha sexisme en el joc han sigut:

Cadascú juga al que vol, els jocs són oberts, de fet molts anys hi ha xiques jugant a futbol

Mai s'aparta a ningú per raó de sexe

El joc és molt barrejat i no hi ha grups de xiquets i grups de xiquetes
El joc no depèn del sexe sinó de les preferències de cadascú
S'agrupen al pati per edat, indistintament del sexe
Juguen xics i xiques a jocs que tradicionalment es consideraven "de xics" o "de xiques"
Juguen junts
No discriminen per raó de sexe

Les raons argumentades en aquest apartat per la resposta del NO HO SÉ hi ha sexisme en el joc han sigut:

A banda dels que juguen a futbol, si que s'observa que els alumnes juguen bastant junts
El curs passat els alumnes de sisè jugaven conjuntament i aquest a mi em dona la impressió que també

Per últim, respecte de l'opció d'altra resposta s'argumenta què:

Crec que la pregunta és capciosa. No és el tipus de joc el que és sexista, és el tractament que fa la societat i els rols que reprodueixen que fa la societat i els rols que reprodueixen els xiquets el que ho és. Per exemple, no és que el futbol siga sexista, sinó que a vegades ells les exclouen a elles o elles s'aparten per seure i xarrar per no fer coses de "burrots". Però tampoc no es pot generalitzar. A banda, és sexista jugar a les casetes? Si és un xiquet el que fa "les faenes" no ho és. Una vegada més, no és el joc el que és sexista, sinó el tractament i la gestió que li donem.
--

Pregunta 2: Consideres que hi ha diferències entre xiquets i xiquetes respecte de l'ocupació dels espais al pati?

- Resultats del professorat d'infantil

NO	% NO
----	------

Nº PERSONES	5	100%
-------------	---	------

En aquest cas, el 100% del professorat d'infantil (5 persones) han manifestat no percebre sexisme en l'ocupació de l'espai en aquestes edats. Les argumentacions que ha manifestat una de les persones han sigut:

La mateixa justificació (Al pati d'infantil tant els xiquets com les xiquetes juguen a tot tipus de joc, sense diferenciar entre xics i xiques.

- Resultats del professorat de primària

	SI	% SI	NO	% NO	NO HO SE	% NO HO SE
Nº PERSONES	6	60%	3	30%	1	10%

En aquest cas, la major part del professorat ha considerat que SI hi ha diferències en l'ocupació de l'espai. El tipus d'argumentacions han estat:

Els xics que juguen a futbol, ocupen la pista i es com si allí ja no es pot jugar a res més

Els xics sempre van corrents a ocupar els espais

Sols en la pista de futbol

El repartiment de pista per a futbol, condiona aquest espai per altres jocs. Malgrat això com que tothom hi pot jugar tampoc està del tot diferenciat entre sexes (qui no juga és perquè no vol)

El futbol ocupa molt de lloc

La pista influeix a l'hora de jugar. Els xiquets i xiquetes es solen separar per zones

Futbol pati

Normalment els xics ocupen la pista de futbol el dia que els pertoca, mentre que les xiques passegen pel pati.

La veritat que a este centre crec que no es pot comparar molt més perquè no

tenim molts espais. Si que és un pati molt gran però al fi i al cap no està dividit en zones i l'ocupen prou per igual.

La única persona que ha considerat que NO HO SAP, no ha manifestat cap raó al respecte.

Les dos argumentacions respecte de l'opció NO hi ha diferències han estat les següents:

Ocupen els espais sense motiu de cap tipus. Sols el camp de futbol és ocupat per a jugar a eixe esport.

No he apreciat una repartició desigual dels espais, hi ha xiquets i xiquetes per tot arreu.

Anàlisi de resultats enquesta del professorat sobre la percepció del pati del CEIP Pinar

Principals resultats de l'anàlisi de contingut (A.C.) de l'etapa infantil respecte de la tipologia de jocs

	ETIQUETA DEL A.C.
En infantil tots els xiquets juguen junts	JD
Al pati d'infantil tant els xiquets com les xiquetes juguen a tot tipus de joc, sense diferenciar entre xics i xiques	JD
A l'aula hi ha diferents racons i tots juguen a tot: cuina, construccions, etc. Això també es transforma al pati	JD
Al primer nivell del 2º cicle d'infantil (3 anys), normalment juguen tots i totes junts i juntes	JD
Al 2º y 3º nivell, al pati si que s'observa una preferència diferenciada respecte al tipus de joc per part dels xiquets i xiquetes.	DJ
A mesura que van pujant de nivell s'agrupen per a jugar per sexes, encara que no sempre	DJ

L' explicació de les variables seria la següent:

VARIABLE	%	DEFINICIÓ
JD Jocs diversos	66,7	Amb aquestes sigles es pretén mostrar aquelles afirmacions que tenen q veure amb la varietat de tipologies de joc que mostra l' alumnat d'infantil sense la possible influència dels estereotips de gènere Exemple: En infantil tots els xiquets juguen junts
EG Estereotips de gènere	33,3	L'aprenentatge dels estereotips de gènere seria una de les variables que condicionaria la segregació en el joc tal i com l'alumnat avança en els cursos. Exemple: A mesura que van pujant de nivell s'agrupen per a jugar per sexes, encara que no sempre

Principals resultats del A.C. de l'etapa de primària respecte de la tipologia de jocs

	ETIQUETA DEL A.C.
De vegades, futbol	CF
La raó més important és que la societat és sexista i els xiquets fan el que veuen (casa, tv...)	S
Massa futbol excloent xiques (encara que comencen també a jugar)	CF
Altres jocs, corda xiques (encara que també ells comencen a jugar)	EG
Competicions, carreres (xics-xiques)	EG
Poques vegades juguen junts	EG
Si no hi ha futbol, juguen molt totes i tots	CF/FLL
A banda dels que juguen a futbol, si que s'observa que els alumnes juguen bastant junts	CF/FLL
El curs passat els alumnes de sisè jugaven conjuntament i aquest a mi em dona la impressió que també	FLL

<p>Crec que la pregunta és capciosa. No és el tipus de joc el que és sexista, és el tractament que fa la societat i els rols que reproduïxen que fa la societat i els rols que reproduïxen els xiquets el que ho és. Per exemple, no és que el futbol siga sexista, sinó que a vegades ells les exclouen a elles o elles s'aparten per seure i xarrar per no fer coses de "burrots". Però tampoc no es pot generalitzar. A banda, és sexista jugar a les casetes? Si és un xiquet el que fa "les faenes" no ho és. Una vegada més, no és el joc el que és sexista, sinó el tractament i la gestió que li donem.</p>	<p>S/CF/EG</p>
---	----------------

L' explicació de les variables en aquest cas, seria la següent:

VARIABLE	%	DEFINICIÓ
<p>FLL La fal·làcia de la llibertat</p>	<p>21,4 %</p>	<p>La incorporació de la dona al mercat de treball i els avanços que s'han donat en matèria social i en la reducció de certes discriminacions cap a les dones, ha provocat socialment, la idea equivocada de què la igualtat d'oportunitats ja està aconseguida. Quan diguem que les xiquetes i els xiquets són lliures de triar, seleccionar, expressar-se, relacionar-se, etc de la forma que volen, estem deixant de lloc el paper de la diferent socialització de cada sexe, així com les diferents influències i expectatives socials i familiars que des de la infantesa estan aprenent i que en els col·legis s'estan reproduint.</p> <p><u>Exemple:</u> El curs passat els alumnes de sisè jugaven conjuntament i aquest a mi em dona la impressió que també</p>
<p>EG Estereotips de gènere</p>	<p>28,6 %</p>	<p>Els estereotips en el joc responen a les etiquetes socials que habitualment posem sobre els "jocs propis de xiquets" o "jocs propis de xiquetes" que ens ajuden a simplificar l'univers de jocs existents. Els estereotips fan referència a les característiques físiques, psicològiques o conductes que s'associen a un o un</p>

		<p>altre sexe, que són acceptats per la majoria de persones com a representatius d'un determinat grup (xiquets o xiquetes) i que acaben limitant les possibilitats o l'experiència (en aquest cas en el joc) per als dos sexes. Pressuposen un patró adequat i "normal" de comportament amb característiques dicotòmiques i mútuament excloents per a xiquets i xiquetes. No estan comprovats científicament però tendeixen a naturalitzar-se molt ràpidament i per açò solen reproduir-se a gran velocitat. El seu impacte actua com una espècie de "profecia autocumplida" on s'acaben facilitant les condicions adequades perquè es reproduesquen els estereotips prèviament concebuts i d'aquesta manera confirmar la seua existència. Els estereotips de gènere actuen no sols com a descriptors de la conducta sinó com a prescriptors de la mateixa.</p> <p><u>Exemple:</u> Competicions, carreres (xics-xiques)</p>
<p>CF Condicions del futbol</p>	35,7 %	<p>Argumentacions referents al fet que les pròpies condicions inherents al joc del futbol són les que condicionen el diferent ús o ocupació de l'espai per part dels xiquets i de les xiquetes. El futbol requereix un camp de dimensions de gran grandària i per açò ells acaben ocupant major espai que elles. Les xiquetes lliurement decideixen jugar a una altra tipologia de joc que normalment requereix menys espai. A més a més, per la diferent influència social d'aquest esport en els dos sexes, en moltes ocasions ells no accepten que elles juguen i elles no tendeixen a mostrar interès en participar amb ells d'aquesta activitat.</p> <p><u>Exemple:</u> Massa futbol excloent xiques</p>
<p>S Socialització</p>	14,3 %	<p>Xiquets i xiquetes reben la influència dels principals agents de socialització: la família i els mitjans de</p>

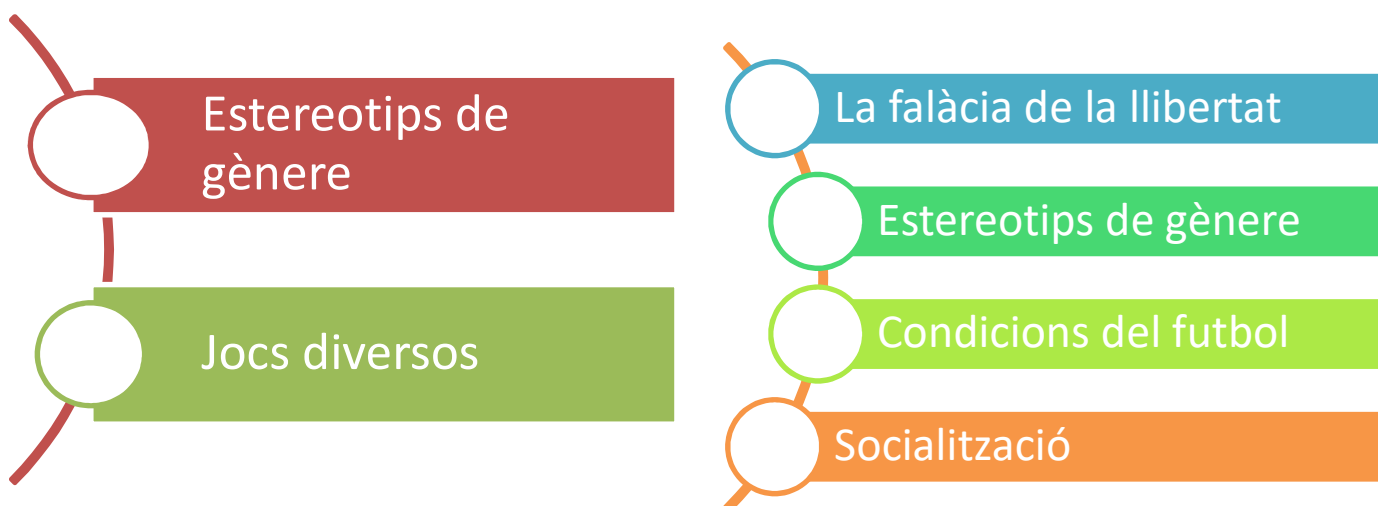

		<p>comunicació, de forma que tendeixen a reproduir els models que veuen i aprenen per imitació.</p> <p>Exemple: La raó més important és que la societat és sexista i els xiquets fan el que veuen (casa, tv...)</p>
--	--	---

Per tal de mostrar gràficament el que serien les variables més importants que estan condicionant el sistema de creences o percepcions entre el professorat sobre el sexisme en el tipus de joc de l'alumnat, es presenta una forma on es simplifica el grau d'importància de cada variable.

JOCS AL PATI D' INFANTIL

JOCS AL PATI DE PRIMÀRIA

Per altra banda, els resultats del qüestionari respecte de la segona pregunta ens aporten els següents resultats:

Principals resultats del A.C. de l'etapa infantil respecte de la diferent ocupació de l'espai

	ETIQUETA DEL A.C.
La mateixa justificació (Al pati d'infantil tant els xiquets com les xiquetes juguen a tot tipus de joc, sense diferenciar entre xics i xiques.	I

En aquest cas ens trobem en una situació en la que la percepció per part del professorat és la de que a aquestes edats hi ha igualtat en l'ocupació de l'espai per part de l'alumnat tan menut.

L' explicació de la variable seria la següent:

VARIABLE	%	DEFINICIÓ
I Igualtat	100%	Xiquets i xiquetes a aquestes edats juguen indistintament ocupant tots els espais. La càrrega de la “motxilla de gènere” encara no ha impactat i per aquest motiu no s’observen diferències significatives en aquesta variable.

Principals resultats del A.C. de l'etapa primària respecte de la diferent ocupació de l'espai en el joc al pati

Els xics que juguen a futbol, ocupen la pista i es com si allí ja no es pot jugar a res més	CF
Els xics sempre van corrents a ocupar els espais	DJ
Sols en la pista de futbol	CF
El repartiment de pista per a futbol, condiciona aquest espai per altres jocs. Malgrat això com que tothom hi pot jugar tampoc està del tot diferenciat entre sexes (qui no juga és perquè no vol)	CF/FLL
El futbol ocupa molt de lloc	CF
La pista influeix a l'hora de jugar. Els xiquets i xiquetes es solen separar per zones	DJ
Futbol pati	CF
Normalment els xics ocupen la pista de futbol el dia que els pertoca, mentre que les xiques passegen pel pati.	CF/DJ
La veritat que a este centre crec que no es pot comparar molt més perquè no tenim molts espais. Si que és un pati molt gran però al fi i al cap no està	FLL

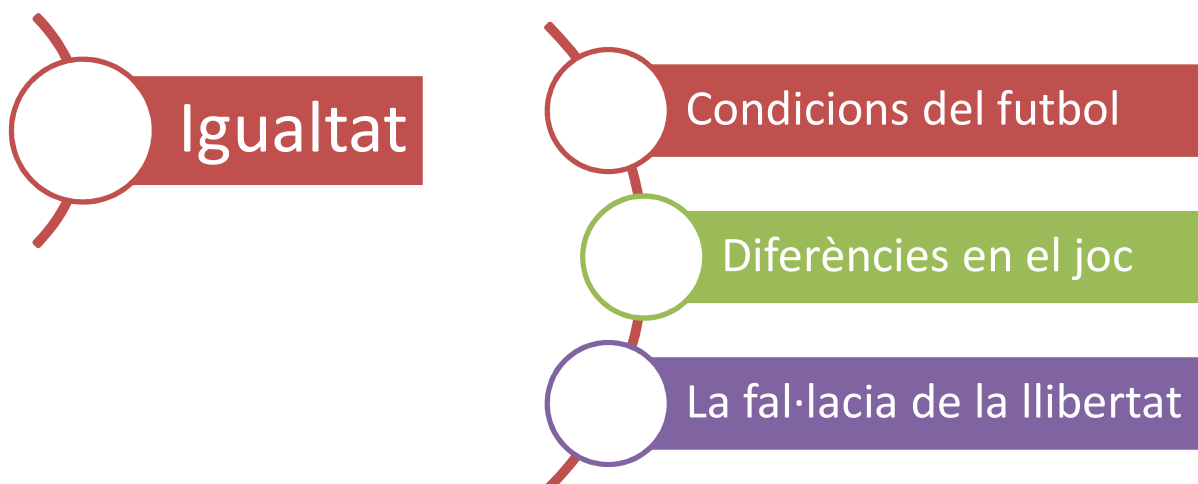
dividit en zones i l'ocupen prou per igual.	
Ocupen els espais sense motiu de cap tipus. Sols el camp de futbol és ocupat per a jugar a eixe esport.	FLL/CF
No he apreciat una repartició desigual dels espais, hi ha xiquets i xiquetes per tot arreu.	FLL

L'explicació de les variables anteriors és la següent:

VARIABLE	%	DEFINICIÓN
CF Condicions del futbol	50%	<p>Argumentacions referents al fet que les pròpies condicions inherents al joc del futbol són les que condicionen el diferent ús o ocupació de l'espai per part dels xiquets i de les xiquetes. El futbol requereix un camp de dimensions de gran grandària i per açò ells acaben ocupant major espai que elles. Les xiquetes lliurement decideixen jugar a una altra tipologia de joc que normalment requereix menys espai.</p> <p><u>Exemple:</u> El camp de futbol està ocupat majoritàriament per xiquets.</p>
DJ Diferències en el joc	21,4%	<p>Les diferències per sexe en la utilització de l'espai estan directament relacionades amb la tipologia de jocs d'ells i elles. En aquest sentit el sexe masculí presenta una tendència major al joc actiu i per aquest motiu requereix un espai major que el sexe femení, amb una tipologia de joc més passiva i més pròpia de les zones perifèriques.</p> <p><u>Exemple:</u> Les xiquetes busquen racons i solen jugar a jocs més estàtics</p>
FLL La fal·làcia de la llibertat	28,6%	<p>Presumpció acceptada de que no hi ha cap impediment per a la lliure ocupació de l'espai per part de les xiquetes i dels xiquets. Aquesta idea encobreix o minimitza l'efecte de la diferent socialització en els dos sexes i l'impacte de l'aprenentatge del gènere per</p>

		part de l'alumnat. Exemple: No crec que ni xiquets ni xiquetes tinguen problemes d'espai per qüestió de sexe.
--	--	--

SEXISME ALS ESPAIS DEL PATI D' INFANTIL I AL DEL PATI DE PRIMÀRIA

RESULTATS ENQUESTA DIRIGIDA A L'ALUMNAT

Al igual que en els col·legis antirors, cada tutor o tutora ha passat el qüestionari dirigit a l'alumnat (annex 5) i ha complimentat un resum de les opinions del seu grup que han sigut mostrades i exposades a la resta del claustre en la sessió 3 de formació. Aquesta informació s'ha tingut en consideració a l'hora de proposar qualsevol intervenció o modificació de la situació del pati escolar.

Es mostra com a exemple els resultats del grup de 1º de primària:

Annex nº 3
INFORME DEL PROFESSORAT RESPECTE DEL QÜESTIONARI A L'ALUMNAT:
EL JOC AL PATI

Classe i grup: PRIMER B
 Tutor/a: PAQUI ÍÑIGUEZ

Edat: 6 ANYS

Nº de respostes xics 12 Nº de respostes xiques 15 Alumnat que ha faltat a classe: xics... xiques...

1. Valoració de la pregunta: Amb quins amics i amigues t'agrada jugar més al pati? Per què?

Hi ha un grup de xics diferenciats que els hi agrada jugar junts.
 Hi ha un altre grup de xiques que els hi agraden jugar juntes.
 Hi ha un gran grup de xiques i dos xics que juguen amb tots i totes.

2. Valoració i diferències de sexe en la pregunta: Quins són els teus jocs preferits al pati?

XICS (anotar idea i voltes que es repeteix)	XIQUES (anotar idea i voltes que es repeteix)
Polis i cacos (10)	Papàs i mamàs (13)
Pilla pilla (12)	Jugar a mestres (10)
El escondite (12)	El escondite (15)
Bous (12)	Un, dos, tres pared (15)
Futbol (12)	

3. ESCRIU 3 JOCs QUE NO T'AGRADEN PER A SER JUGATS AL PATI DE L'ESCOLA.

XICS (anotar idea i voltes que es repeteix)	XIQUES (anotar idea i voltes que es repeteix)
	Bous (15)
	Futbol (15)

4. Hi ha problemes al pati? quins?

XICS (anotar idea i voltes que es repeteix)	XIQUES (anotar idea i voltes que es repeteix)
Baralles (12)	Barallas (3)
Peleas (3)	Pegar-se (2)
Manar (5)	No deixar jugar (5)
Espentar-se (12)	No voler jugar (3)
Xivar-se (10)	Espentar-se (1)
No deixar jugar (8)	Manar (5)

5. Si pogueres canviar el pati sense fer-lo més gran, com ho faries?

XICS (anotar idea i voltes que es repeteix)	XIQUES (anotar idea i voltes que es repeteix)
Tobogan (12)	Columpios (15)
	Sala de videojuegos (2)

Moltes gràcies per la teua col·laboració

8. AVALUACIÓ DE L'EXPERIÈNCIA

Per tal de conèixer la valoració del claustre en l'experiència pilot dut a terme, s'ha passat una enquesta l'últim dia d'intervenció.

A continuació s'exposen les valoracions mitjanes en cadascuna de les qüestions plantejades així com en cadascuna de les escoles.

8.1. Resultats enquesta C.E.I.P. Enric Soler i Godes

VALORACIÓ SOBRE EL QÜESTIONARI D'AVLUACIÓ DE LA FORMACIÓ EN COEDUCACIÓ AL COL·LEGI ENRIC SOLER I GODES

N^a de qüestionaris complimentats: 12

L'escala de valoració és la següent:

Molt en desacord	En desacord	Neutral	D'acord	Molt d'acord
1	2	3	4	5

PREGUNTES	Mitjana
1. La docent ha organitzat la formació ajustant-se al calendari previst	4,8
2. Les activitats formatives han estat ben preparades, organitzades i estructurades	5
3. Les explicacions de la docent han sigut clares	5
4. La docent controla la matèria i l'exposa correctament	5
5. La relació de la professora amb el grup ha estat satisfactòria	4,9
6. Considere molt útil rebre aquest tipus de formació	5
7. Recomanaria aquesta formació a qualsevol altre centre	4,9
8. Recomanaria aquesta docent a qualsevol altre centre	4,9
9. La docent ens facilita recursos per tal de fer coeducació al centre	4,8
10. Considere necessària aquesta formació per tal de construir un projecte coeducatiu de centre.	4,9
11. Aquesta experiència ens ha possibilitat detectar el sexisme al pati de l'escola.	4,8
12. Estic satisfeta o satisfet amb aquesta formació	5

ANOTACIONS EN EL CAMP ALTRES OBSERVACIONS

- Es recomana per a tot el professorat!
- Recomanable a tot el professorat en actiu
- Docent molt preparada en el tema, clara, efectiva. Reunions dinàmiques i en participació.
- Molt interessant. M'ha obert més els ulls per mirar en dues direccions per igual.
- Molt enriquidor a nivell personal i professional.
- El curs m'ha agradat moltíssim i m'ha donat l'oportunitat de ser conscient de coses que ens passen desapercebudes i que nosaltres els docents podem fer moltes coses per canviar o ajudar a canviar amb el nostre alumnat.
- Moltes gràcies per una formació tan necessària. Imprescindible per a totes les escoles.

8.2. Resultats enquesta C.E.I.P. Censal

VALORACIÓ SOBRE EL QÜESTIONARI D'AVUACIÓ DE LA FORMACIÓ EN COEDUCACIÓ AL COL·LEGI CENSAL

N^a de qüestionaris complimentats: 9

L'escala de valoració és la següent:

Molt en desacord	En desacord	Neutral	D'acord	Molt d'acord
1	2	3	4	5

PREGUNTES	Mitjana
1. La docent ha organitzat la formació ajustant-se al calendari previst	4,7
2. Les activitats formatives han estat ben preparades, organitzades i estructurades	4,9
3. Les explicacions de la docent han sigut clares	5
4. La docent controla la matèria i l'exposa correctament	5
5. La relació de la professora amb el grup ha estat satisfactòria	4,9
6. Considere molt útil rebre aquest tipus de formació	4,9
7. Recomanaria aquesta formació a qualsevol altre centre	4,9

8. Recomanaria aquesta docent a qualsevol altre centre	4,9
9. La docent ens facilita recursos per tal de fer coeducació al centre	4,8
10. Considere necessària aquesta formació per tal de construir un projecte coeducatiu de centre.	4,9
11. Aquesta experiència ens ha possibilitat detectar el sexisme al pati de l'escola.	4,8
12. Estic satisfeta o satisfet amb aquesta formació	4,9

ANOTACIONS EN EL CAMP ALTRES OBSERVACIONS

<ul style="list-style-type: none"> - Molt bè - S'han passat les hores volant, m'ha agradat molt - Encantada de conèixer-la - Millor impossible però molt curt (el curset)

8.3. Resultats enquesta C.E.I.P. El Pinar

VALORACIÓ SOBRE EL QÜESTIONARI D'AVUACIÓ DE LA FORMACIÓ EN COEDUCACIÓ AL COL·LEGI EL PINAR

N^a de qüestionaris complimentats: 13

L'escala de valoració és la següent:

Molt en desacord	En desacord	Neutral	D'acord	Molt d'acord
1	2	3	4	5

PREGUNTES	Mitjana
1. La docent ha organitzat la formació ajustant-se al calendari previst	5
2. Les activitats formatives han estat ben preparades, organitzades i estructurades	5
3. Les explicacions de la docent han sigut clares	5
4. La docent controla la matèria i l'exposa correctament	5
5. La relació de la professora amb el grup ha estat satisfactòria	5
6. Considere molt útil rebre aquest tipus de formació	4,8
7. Recomanaria aquesta formació a qualsevol altre centre	4,8
8. Recomanaria aquesta docent a qualsevol altre centre	5
9. La docent ens facilita recursos per tal de fer coeducació al centre	5

10. Considere necessària aquesta formació per tal de construir un projecte coeducatiu de centre.	4,8
11. Aquesta experiència ens ha possibilitat detectar el sexisme al pati de l'escola.	4,6
12. Estic satisfeta o satisfet amb aquesta formació	4,9

ANOTACIONS EN EL CAMP ALTRES OBSERVACIONS

<ul style="list-style-type: none"> - Molt recomanable, ens ha deixat en ganes de continuar treballant en aquest tema. - Gràcies a aquesta formació podem vore i detectar el sexisme que abans no érem conscients que hi havia a l'escola. - Ha estat una formació molt completa i enriquidora. Les ponents han fet una gran tasca, molt be! - Seria interessant seguir formant-nos, així com també a l'alumnat i famílies i resta de la comunitat educativa. - No es pot construir un projecte coeducatiu de centre si no assisteixen o participen tots els membres del claustre o al menys la gran majoria. - No es pot portar a terme un projecte, com aquest, sense la formació ni la implicació de tot el claustre. Cal ser més coherents quan es compromet algun projecte. - A este tipo de formación tendría que haber asistido todo el claustro.
--

9. ANNEXOS

Projecte coeducatiu de centre

Vocabulari fonamental

“NO CONOZCO CASI NADA QUE SEA DE SENTIDO COMÚN.
CADA COSA QUE SE DICE QUE ES DE SENTIDO COMÚN HA SIDO
FRUTO DE ESFUERZOS Y LUCHAS DE ALGUNA GENTE POR ELLA.”

AMELIA VALCÁRCEL

Sandra Molines Borrás
smolines@florida-uni.es

1. VOCABULARI FONAMENTAL

SEXE

Conjunt de característiques i elements que constitueixen les diferències entre mascles i femelles. En l'espècie humana, diferències biològiques entre homes i dones que fan possible la reproducció de l'espècie. Són universals i, per tant, coincideixen en tot temps i cultura. Les característiques que conformen el sexe no s'aprenen ni es poden educar, perquè es naix amb elles. Actualment es poden transformar per mitjà d'operacions i substàncies químiques.

GÈNERE

Designació del que es considera propi de dones/xiquetes (femení) o propi de homes/xiquets (masculí) quant a actituds, rols, capacitats, tendències, valors i interessos. S'atribueix socioculturalment com predesignació a unes i altres. No sol coincidir en el temps ni en les cultures i varia contínuament, perquè es deriva del constructe ideològic, els costums i les condicions econòmiques de cada societat. Les característiques que conformen el gènere s'aprenen i es poden, per tant, educar, ja que són condicionants socials no dependents de la naturalesa.

PATRIARCAT

Sistema de dominació violenta que pressuposa hegemonia als barons, que posseeixen el poder econòmic, polític, religiós, ideològic i cultural, a costa de l'opressió i relegació de les dones. Així es dirigeix contra les dones en el seu conjunt, perquè l'interès patriarcal resideix a apartar-les de la cultura per a assimilar-les a la naturalesa reproductiva (només existeixen com a mares) i així desempoderar-les i impedir-los l'equiparació.

ANDROCENTRISME

Supòsit que considera el baró com a centre de l'univers, paràmetre d'estudi, pensament i anàlisi de la realitat, base de tot saber i experiència universal per a l'espècie humana. Es manifesta sobretot en l'ocultació de les dones i la seua falta de definició.

SEXISME

Assignació de valors, capacitats i rols diferents d'homes i dones, exclusivament en funció del seu sexe. El sexisme és eixe conjunt de mètodes empleats en una societat androcèntrica i que determinen una situació d'inferioritat, subordinació i explotació.

ESTEREOTIPS DE GÈNERE

Conjunt de qualitats i característiques psicològiques i físiques que una societat assigna a homes/xiquets i dones/xiquetes en funció del seu sexe biològic. S'han construït en funció dels interessos, capacitats, tasques... que s'associen als rols, tradicionalment diferents assignats a cada sexe.

ROLS

Els rols de gènere es refereixen a aquelles tasques i funcions que es consideren adequades per a una dona o per a un home i que han sigut assignades pel sistema d'organització social vigent.

IGUALTAT FORMAL

La igualtat de drets entre dones i homes està reconeguda en els textos de les Constitucions dels països d'Europa Occidental. Quasi tots els països inclouen el principi d'igualtat com un dret fonamental de les persones que no puguin ser discriminades per raó de sexe, ètnia, religió...

La Llei per a la Igualtat efectiva d'homes i dones (Ley3/2007, de 22 de març) Aprovada al març de 2007: inclou criteris orientadors de les polítiques públiques en diverses matèries, entre elles la d'educació, en la que es fa una menció expressa a la coeducació. Així, en el capítol II del Títol II s'estableixen com a fins del sistema educatiu "la educació en el respecte dels drets i llibertats fonamentals i en la igualtat " i en el marc del principi de qualitat, "la eliminació dels obstacles que dificulten la igualtat efectiva entre dones i homes i el foment de la igualtat plena entre unes i altres". A més, s'insta a les administracions educatives a garantir el dret a la educació en condicions d'igualtat, evitant que per comportaments sexistes o estereotips sexistes, es produeixquen desigualtats entre dones i homes, per mitjà d'actuacions vinculades al model d'escola coeducativa. Alguns exemples són:

- ✓ La incorporació del principi d'igualtat d'oportunitats en tot el currículum i en totes les etapes educatives.
- ✓ La revisió de comportaments, continguts i estereotips sexistes en el procés educatiu, especialment en els materials educatius.
- ✓ La integració de l'estudi i aplicació del principi d'igualtat en els cursos i programes per a la formació inicial i permanent del professorat.

- ✓ La promoció de l'equilibri entre sexes en els òrgans de control i govern dels centres educatius

IGUALTAT REAL

Actualment la igualtat està reconeguda en l'àmbit jurídic, de tal forma que les lleis ofereixen un igual tractament a homes i dones, no obstant açò, i malgrat el reconeixement des del punt de vista formal, açò no significa que existisca una igualtat real. Per a aconseguir la igualtat real és necessari treballar per ella, a través del canvi d'idees i formes d'actuar de manera que puguem gaudir cada vegada més d'una societat més justa

EQUITAT DE GÈNERE

Aconseguir la igualtat mantenint el reconeixement de la diferència. Significa justícia, és a dir, donar a cadascú el que li pertany. És el reconeixement de la diversitat, sense que aquesta siga la causa de cap discriminació.

DISCRIMINACIÓ DIRECTA

Tracte desigual a una persona basant-se en motius expressament prohibits per l'ordenament jurídic, per exemple en funció del seu sexe. Aquest tipus de discriminació és fàcil de detectar, per ser formal i obertament desigual. La discriminació directa normalment al·ludeix a situacions d'exclusió, separació, segregació o marginació per causa visible i evident. La Unió Europea entén que és aquella situació en què una persona és, haja sigut o pot ser tractada de manera menys favorable en funció del seu sexe. Per exemple: salaris diferents, acomiadaments per embaràs, etc.

DISCRIMINACIÓ INDIRECTA

Comportament aparentment neutre però amb un resultat perjudicial per a les persones (qualsevol grup discriminat) i que a més manca d'una causa suficient, objectiva, raonable i justificada. Es deriva dels usos i inèrcies del sistema social en el qual es done. Per açò és subtil i difícil de detectar, ja que aparentment no s'expressa de manera oberta i formal. En ser encoberta només es mesura pels seus efectes (conseqüències desavantajoses).

ÀMBIT REPRODUCTIU

Espai en el qual s'inclou tot el referit a la reproducció de les persones, la cura dels altres i a la vida domèstica. El treball reproductiu no està considerat com a “treball real” ni està remunerat. Aquest rol es considera natural de les dones i per consegüent, l'esfera domèstica com el “espai de les dones”.

ÀMBIT PRODUCTIU

Parla de les tasques relacionades amb la vida econòmica, política i social. És visible i està remunerat. Espai ocupat i adjudicat, fins avui, majoritàriament per i per als homes. El treball productiu de les dones sovint està infravalorat i poc remunerat, considerat sovint com a font secundària d'ingressos en la llar.

ESPAI DOMÈSTIC

Espai on té lloc la criança, els afectes i la cura de persones dependents, és a dir, on es cobreixen les necessitats bàsiques. En aquest espai s'ha col·locat tradicionalment a la dona a través de l'adjudicació en exclusiva del treball domèstic. Aquest treball no està valorat socialment ni comptabilitzat. No obstant açò, el treball domèstic és fonamental perquè la societat funcione.

CORRESPONSABILITAT

Distribució equilibrada en el si de la llar de les tasques domèstiques, la cura de persones dependents, els espais d'educació i treball, permetent als seus membres el lliure i ple desenvolupament d'opcions i interessos, millorant la salut física i psíquica de les dones i contribuint a aconseguir una situació d'igualtat real i efectiva de tots dos sexes.

Per a aconseguir que tots els membres de la família es responsabilitzen, s'ha de repartir el temps de forma equitativa i ha de ser assumit per igual entre les persones que la integren, no solament pel que fa a les tasques domèstiques sinó també en les responsabilitats familiars o reproductives.

PERSPECTIVA DE GÈNERE

Eina de canvi cap a la igualtat d'oportunitats entre dones i homes, en l'accés i control dels recursos i beneficis, així com en totes les esferes de la presa de decisions

SOSTRE DE CRISTALL

Superfície superior invisible en la carrera laboral de les dones, difícil de traspasar, que impedeix seguir avançant. Aquest sostre invisible, es converteix en una barrera que molt poques dones franquegen, estancant la majoria la seua carrera professional.

Les causes provenen dels prejudicis empresarials sobre la capacitat de les dones per a exercir llocs de responsabilitat, així com la seua disponibilitat laboral lligada a la maternitat i a les responsabilitats familiars i domèstiques, activitats que solen coincidir amb les fases de l'itinerari professional lligades a la promoció professional.

COEDUCACIÓ

Procés de socialització humana realitzada conjuntament per a les persones de tots dos sexes, en el qual es produeix sistemàticament una intervenció l'objecte de la qual és potenciar el desenvolupament personal siga el que siga l'origen i el sexe de naixement, per a aconseguir una construcció social no enfrontada i comuna. Es basa en la ideologia de la igualtat a la qual s'afegeix la llibertat i la solidaritat.

2. TIPOLOGIES D' ESCOLES

DIFERENTS MODELS D' ESCOLA

<http://es.scribd.com/doc/91835434/Guia-de-Coeducacion>

1. MODEL D'ESCOLA DE ROLS SEPARATS

En ell s'imparteix una educació diferenciada per sexes mitjançant la separació física i curricular del procés educatiu de tots dos grups. Es parteix de la idea que cada grup té assignats uns rols en la societat (els homes ocuparien l'esfera pública i les dones la privada) pel que la igualtat d'oportunitats entre sexes no és rellevant, ja que, en tenir funcions diferents en la societat, homes i dones no hauran de competir per ocupar llocs dins del sistema econòmic, polític i social.

2. MODEL D'ESCOLA MIXTA

Model dominant en el nostre sistema educatiu actual, es basa en el principi democràtic de la igualtat entre totes les persones defensant l'educació conjunta i igualitària tant en l'àmbit curricular com en el pedagògic. Dins d'aquest model no tenen especial rellevància les polítiques de gènere posat que parteix de la idea que existeix una igualtat plena entre homes i dones i per tant nega les diferències culturals entre grups. En aquesta escola es tracta a les i els alumnes com a persones premiant els seus mèrits i esforços.

3. MODEL D'ESCOLA COEDUCATIVA

Part de la rellevància de les diferències socials i sexuals entre grups (xiquets i xiquetes) per raó de gènere, incorporant la diversitat de gènere com a diversitat cultural. Es reconeixen valors culturals i pràctiques tradicionalment associades a dones. Aquest model contempla l'escola com un espai no neutral en el qual es transmeten valors patriarcals assumits com a tradicionals i que contribueix a augmentar les diferències entre homes i dones. L'escola coeducativa té com a objectiu l'eliminació d'estereotips entre sexes superant les desigualtats socials i les jerarquies culturals entre xiquetes i xiquets.

4. EL PROJECTE COEDUCATIU DE CENTRE

El Projecte Coeducatiu de centre és el document en el qual s'expliciten, amb criteris objectius i mesurables, les actuacions de revisió i d'intervenció a nivell educatiu conduents a proposar un sistema que corregisca les desigualtats provocades pel gènere de les persones.

Les principals àrees de treball del PROJECTE COEDUCATIU DE CENTRE SÓN:

ÀREA DE FORMACIÓ DEL PROFESSORAT

ÀREA DE TREBALL DINS DE L'AULA

**ÀREA DE TREBALL FÓRA DE L'AULA:
PATI**

ÀREA DEL LLENGUATGE

ÀREA DE REVISIÓ DE MATERIALS

ÀREA DE TREBALL AMB LES FAMÍLIES

CUATRO HERMANILLOS LISTILLOS

Érase que era un pobre hombre que tenía cuatro hijos. Cuando éstos crecieron, los reunió cierto día y les dijo:

-Hijos míos, tendréis que ir os a recorrer mundo, pues yo no os puedo mantener. Escoged cada uno un oficio y seguid vuestro camino en la vida.

Los cuatro hermanos tomaron cada uno un bastón, se despidieron de su padre y salieron de la ciudad. Anda que andarás, llegaron a un punto donde se cruzaban cuatro caminos. El mayor de los hermanos dijo entonces:

- Aquí debemos separarnos, pero dentro de cuatro años justos volveremos a encontrarnos aquí de nuevo y veremos quién ha tenido mayor fortuna.

Cada uno siguió un camino distinto. El mayor se encontró con un viejo que le preguntó a dónde iba y qué pensaba hacer.

- Quiero aprender un oficio, contestó el joven.

Entonces el hombre le dijo:

- Ven conmigo y te enseñaré a ser Ladrón.

- No, contestó él. Ese no es un oficio honrado; quiero demasiado a mi cabeza para exponerla a colgar un día como badajo de campana.

- No tengas miedo hombre. Lo que yo te propongo no te conducirá a la horca. Sólo te enseñaré a coger las cosas que nadie quiere y por las que nadie te puede buscar.

El joven se dejó persuadir y bajo las instrucciones del hombre llegó a ser un Ladrón tan experto, que nada estaba seguro con él, si se proponía hacerlo suyo.

El segundo hermano encontró a otro hombre que le hizo idéntica pregunta.

- Todavía no sé adónde voy ni lo que quiero, le contestó él.

- Ven conmigo y serás Astrónomo. Es lo mejor del mundo, pues nada habrá oculto para ti.

Le encantó la idea y llegó a ser un Astrónomo tan sabio que conocía todas las estrellas. Cuando ya no hubo ninguna oculta para él, su maestro le dio un anteojo y le dijo:

- Con esto podrás ver cuanto sucede en la tierra y en el cielo. Y no habrá nada oculto para ti.

El tercer hermano fue adiestrado por un cazador, quien le enseñó tan bien todo lo relacionado con su profesión, que donde ponía el ojo ponía la bala. Cuando estuvo bien enseñado, su maestro le regaló una escopeta y le dijo:

- Esta escopeta no falla nunca, todo lo que quieras, no tienes más que apuntar y será tuyo.

El hermano más joven encontró también un hombre que le preguntó a dónde iba y qué pensaba hacer.

- ¿Por qué no te haces Sastre? Le preguntó.

- Porque no sé nada de ese oficio dijo el joven. Y no me parece muy divertido estar sentado de la mañana a la noche, cose que coserás, y tirando de la aguja sin cesar.

- ¿Cómo puedes decir eso? Repuso el hombre. Si vienes conmigo, yo te enseñaré a ser Sastre de una manera bien discreta. Es un oficio agradable y divertido, y además muy honrado.

Se lo llevo consigo y le enseñó el oficio con todo detalle. Cuando estuvo bien enseñado, le regaló una aguja y le dijo:

- Con esta aguja podrás coser todo lo que quieras, ya sea tan blando como el huevo, ya tan duro como un hierro; ni las puntadas ni lo añadido se advertirán.

Pasados los cuatro años, los hermanos volvieron al cruce del camino, donde se encontraron.

Abrazándose unos a otros y, juntos, se apresuraron a volver a casa de su padre.

- ¡Bien, bien! Dijo el buen hombre, muy contento de volverlos a ver-. ¿Qué viento os ha traído de nuevo a mi lado?

Cada uno le explicó cuanto le sucediera y el oficio que había elegido. Estaban sentados frente a la casa, bajo un árbol espeso, y su padre les dijo:

- Ahora enseñadme cada uno lo que sabéis hacer.

Y dirigiéndose al hijo segundo, añadió:

- En la rama más alta de este árbol hay un nido de pinzones, ¿puedes decirme cuántos huevos hay en él?

El astrónomo cogió su lente y contestó en seguida:

- Hay cinco huevos.

Entonces, el padre dijo al hijo mayor:

- Roba los huevos del nido sin que lo advierta el pájaro que está sobre ellos.

El hábil ladrón trepó el árbol y cogió los cinco huevos tan sutilmente que el pájaro que estaba encima de ellos no se dio cuenta. Después se los dio al padre. Los tomó el buen

hombre y, poniendo un huevo en cada esquina de la mesa y otro en medio, dijo al cazador:

- Ahora trata de atravesar los cinco huevos, cada uno con un solo tiro.

El cazador disparó su escopeta y partió cada huevo justo por la mitad, con un solo disparo, tal como su padre deseaba.

- Ahora te ha llegado la vez dijo el padre a su hijo pequeño, tu tarea será volver a coser los huevos y los pajarillos que hay dentro de ellos, y todo de manera tan limpia que no se note la señal hecha por el tiro.

El sastrecillo enhebró su aguja y cosió los huevos tal como el padre había ordenado. Cuando terminó, el ladrón volvió a subir al árbol y colocó los huevos al lado del pinzón, sin que éste lo advirtiera. Pocos días después, los pajarillos salieron del cascarón, sin otra señal que una línea roja por el sitio donde el sastrecillo los había cosido.

- Ciertamente dijo el buen hombre a sus hijos, estoy orgulloso de vuestra destreza. Habéis aprovechado el tiempo y aprendido cosas muy útiles. Pero no se aún cuál de vosotros es el que merece mejor premio. Solamente espero que pronto tendreis ocasión de emplear bien vuestra habilidad.

Poco tiempo después cundió una gran alarma en el país: la única hija del Rey había sido raptada por el terrible dragón.

El rey suspiraba por ella noche y día, e hizo proclamar que quien fuese capaz de devolvérsela se casaría con la Princesa.

Los cuatro hermanos se dijeron unos a otros:

- He aquí una oportunidad para probar lo que somos capaces de hacer.

Y juntos fueron a liberar a la Princesita.

- Pronto sabré dónde está dijo el Astrónomo; y miró con su telescopio, añadiendo: ya la veo. Está lejos, muy lejos de aquí, en una roca situada en medio del mar, y tiene al dragón a su lado, vigilándola.

Entonces se fue al Rey y le pidió un barco para cruzar el mar y llegar a la roca él y sus hermanos.

Encontraron a la Princesa todavía en la roca; el dragón estaba dormido, con la fea cabeza en el regazo de la doncella. El cazador exclamó:

- No me atrevo a disparar. Temo matar a la hermosa joven.

- Esta es mi ocasión dijo el ladrón. Y robó a la doncella de junto al monstruo.

Y lo hizo tan suave y hábilmente que el dragón no se dio cuenta de nada. Locos de alegría, llevaron a la joven al barco y navegaron hasta alta mar. Mas el dragón, al despertar, echó de menos a la princesa y se remontó por los aires enfurecido.

Volando, volando, alcanzó al barco y estaba ya sobre él, amenazando hundirlo en el mar, cuando el cazador, tomando su escopeta disparó y le atravesó el corazón.

El monstruo cayó muerto, pero era tan grande y pesado que al caer arrastró consigo al buque en que iban los hermanos y la doncella, que se asieron a las tablas que encontraron aquí y allá sosteniéndose a flote.

Estalló una tempestad y las frágiles tablas ofrecían poca resistencia. Entonces el sastre, sacando su aguja maravillosa, recogió las tablas que faltaban sobre el agua y las cosió tan bien que de nuevo volvió a formarse, sana y salva, la nave, en la cual regresaron los jóvenes y la princesa a su país.

El Rey, al volver a ver a su hija, sintió un inmenso gozo y dijo a los cuatro hermanos:

- Uno de vosotros será su esposo; pero sólo uno. Decidid vosotros mismos, cuál se ha de casar con ella.

Los cuatro hermanos comenzaron a disputar, pues cada uno creía tener más derecho que los demás.

El astrónomo dijo:

- Si yo no hubiese descubierto a la princesa todas vuestras artes hubieran sido inútiles; por lo tanto, es mía.

Dijo el ladrón:

- Si yo no la hubiese sacado de debajo del dragón ¿de qué hubiera servido descubrirla? La princesa es mía.

Dijo el cazador:

- Todo es verdad, pero si yo no hubiese matado al monstruo, la princesa no existiría. Es mía por tanto.

Y dijo el sastre:

- Si yo no hubiese cosido de nuevo el barco para volver, todos habiéramos perecido en el mar. La princesa ha de ser para mí.

Dijo el Rey:

- Cada uno de vosotros tiene igual derecho; pero como no puede ser para los cuatro, mejor es que no sea para ninguno. Yo, como premio, daré a cada uno de vosotros una cuarta parte de mi reino.

Los hermanos aceptaron, satisfechos, esta decisión exclamando:

- Mejor es así, y no tendremos que pelearnos más.

Cada uno recibió, pues, una parte del reino y vivieron felices con su padre hasta el fin de sus días.

Annex 2. Dossier 2 taller de formació del professorat

EL PROJECTE COEDUCATIU DE CENTRE CEIP .....

Curs 2016-2017

El Projecte Coeducatiu de centre és el document en el qual s'expliciten, amb criteris objectius i mesurables, les actuacions de revisió i d'intervenció a nivell educatiu conduents a proposar un sistema que corregisca les desigualtats provocades pel gènere de les persones.

13. Introducció

Per a la realització d'aquest primer Pla Coeducatiu de Centre (P.C.C.) ha sigut necessària la capacitat per part del professorat en una sèrie de conceptes introductoris sobre sexisme, diferència sexe-gènere, androcentrisme, igualtat real/igualtat formal, coresponsabilitat, etc.

Per aquest motiu el claustre ha rebut una formació en sensibilització i en el disseny d'un P.C.C. el qual ha permet desenvolupar de manera consensuada una sèrie d'actuacions i reflexions al voltant de la inclusió de la perspectiva de gènere en diferents àrees de treball.

A més a més l'interès aquest any s'ha focalitzat de forma molt especial al pati escolar. En aquest sentit, s'ha dut a terme un diagnòstic de la situació al voltant de 3 fonts d'informació:

- Coneixement previ del professorat en aquestes matèries i percepció general del col·lectiu respecte del sexisme en el tipus de joc i en l'ocupació de l'espai al pati escolar.
- Percepcions generals al voltant del joc al pati per part de l'alumnat
- Observació sistemàtica del joc al pati (a què juguen, amb qui, quin espai ocupen, etc... sempre tenint en conter el sexe de l'alumnat en totes aquestes variables)

14. Metodologia

La metodologia emprada en tot aquest procés ha sigut la de la investigació participativa. D'aquesta manera s'han tingut en conter totes les opinions i totes les veus de la comunitat educativa: professorat, alumnat i famílies.

Les accions descrites a continuació han sigut acordades i consensuades pel claustre així com comunicades i aprovades pel Consell Escolar.

Es pretén fer una revisió com a mínim semestralment de l'evolució de les mateixes per tal de concebre aquest document dins d'un procés viu de reflexió e incorporació de noves mesures.

ÀREA DE FORMACIÓ DEL PROFESSORAT

ESTAT DE LA SITUACIÓ ACTUAL	
OBJECTIUS A CURT PLAÇ	
OBJECTIUS A LLARG PLAÇ	
DESCRIPCIÓ DE LES ACCIONS A DESENVOLUPAR	1. 2. 3.
PÚBLIC DESTINATARI	
CALENDARITZACIÓ DE LES ACCIONS	
AVALUACIÓ	
RESPONSABLE	

ÀREA D'INTERVENCIÓ DINS DE L'AULA

ESTAT DE LA SITUACIÓ ACTUAL	
OBJECTIUS A CURT PLAÇ	
OBJECTIUS A LLARG PLAÇ	
DESCRIPCIÓ DE LES ACCIONS A DESENVOLUPAR	1. 2. 3.
PÚBLIC DESTINATARI	
CALENDARITZACIÓ DE LES ACCIONS	
AVALUACIÓ	
RESPONSABLE	

ÀREA D' INTERVENCIÓ FORA DE L'AULA (EL PATI)

ESTAT DE LA SITUACIÓ ACTUAL	
OBJECTIUS A CURT PLAÇ	
OBJECTIUS A LLARG PLAÇ	
DESCRIPCIÓ DE LES ACCIONS A DESENVOLUPAR	1. 2. 3.
PÚBLIC DESTINATARI	
CALENDARITZACIÓ DE LES ACCIONS	
AVALUACIÓ	
RESPONSABLE	

ÀREA DE REVISSIÓ DEL LLENGUATGE

ESTAT DE LA SITUACIÓ ACTUAL	
OBJECTIUS A CURT PLAÇ	
OBJECTIUS A LLARG PLAÇ	
DESCRIPCIÓ DE LES ACCIONS A DESENVOLUPAR	1. 2. 3.
PÚBLIC DESTINATARI	
CALENDARITZACIÓ DE LES ACCIONS	
AVALUACIÓ	
RESPONSABLE	

ÀREA DE REVISIÓ DE MATERIALS (LLIBRES)

ESTAT DE LA SITUACIÓ ACTUAL	
OBJECTIUS A CURT PLAÇ	
OBJECTIUS A LLARG PLAÇ	
DESCRIPCIÓ DE LES ACCIONS A DESENVOLUPAR	1. 2. 3.
PÚBLIC DESTINATARI	
CALENDARITZACIÓ DE LES ACCIONS	
AVALUACIÓ	
RESPONSABLE	

ÀREA DE TREBALL AMB LES FAMÍLIES

ESTAT DE LA SITUACIÓ ACTUAL	
OBJECTIUS A CURT PLAÇ	
OBJECTIUS A LLARG PLAÇ	
DESCRIPCIÓ DE LES ACCIONS A DESENVOLUPAR	1. 2. 3.
PÚBLIC DESTINATARI	
CALENDARITZACIÓ DE LES ACCIONS	
AVALUACIÓ	
RESPONSABLE	

QÜESTIONARI DIRIGIT AL PROFESSORAT: PERCEPCIÓ DE LA SITUACIÓ DEL PATI ESCOLAR

Este qüestionari és anònim. No hi ha respostes correctes ni incorrectes, ja que només interessa la teua opinió.

Sexe: H..... D.....   Posseeixes formació en coeducació? SI ..... NO.....

En cas afirmatiu, quin nombre d'hores aproximades tens de formació?: ..... hores.

DEFINICIÓ DE SEXISME:

“Actitud dirigida a las personas o hacia sí mismas en virtud de su pertenencia a un determinado sexo biológico en función de la cual se asumen diferentes características y conductas”. (Maria Lameiras, 2003)

QÜESTIONS A RESPONDRE (Si necessites més espai, darrere d'aquest full pots contestar):

- Consideres que el **tipus de joc** de l'alumnat de primària en el pati és sexista? SI ..... NO ..... NO HO SE .....

- Enumera les 3 principals raons que justifiquen aquesta resposta:

- 1.....
.....
.....
- 2.....
.....
.....
- 3.....
.....
.....

- Consideres que hi ha diferències entre xiquets i xiquetes de primària respecte de **l'ocupació dels espais** al pati?
SI .....NO ..... NO HO SE .....

- Enumera les 3 principals raons que justifiquen aquesta resposta:

- 1.....
.....
.....
- 2.....
.....
.....
- 3.....
.....
.....

Annex 4. Observació del pati

OBSERVACIÓN ESPACIAL DEL PATIO EN GENERAL (ejemplo de plantilla). Hacer dibujo adaptado.

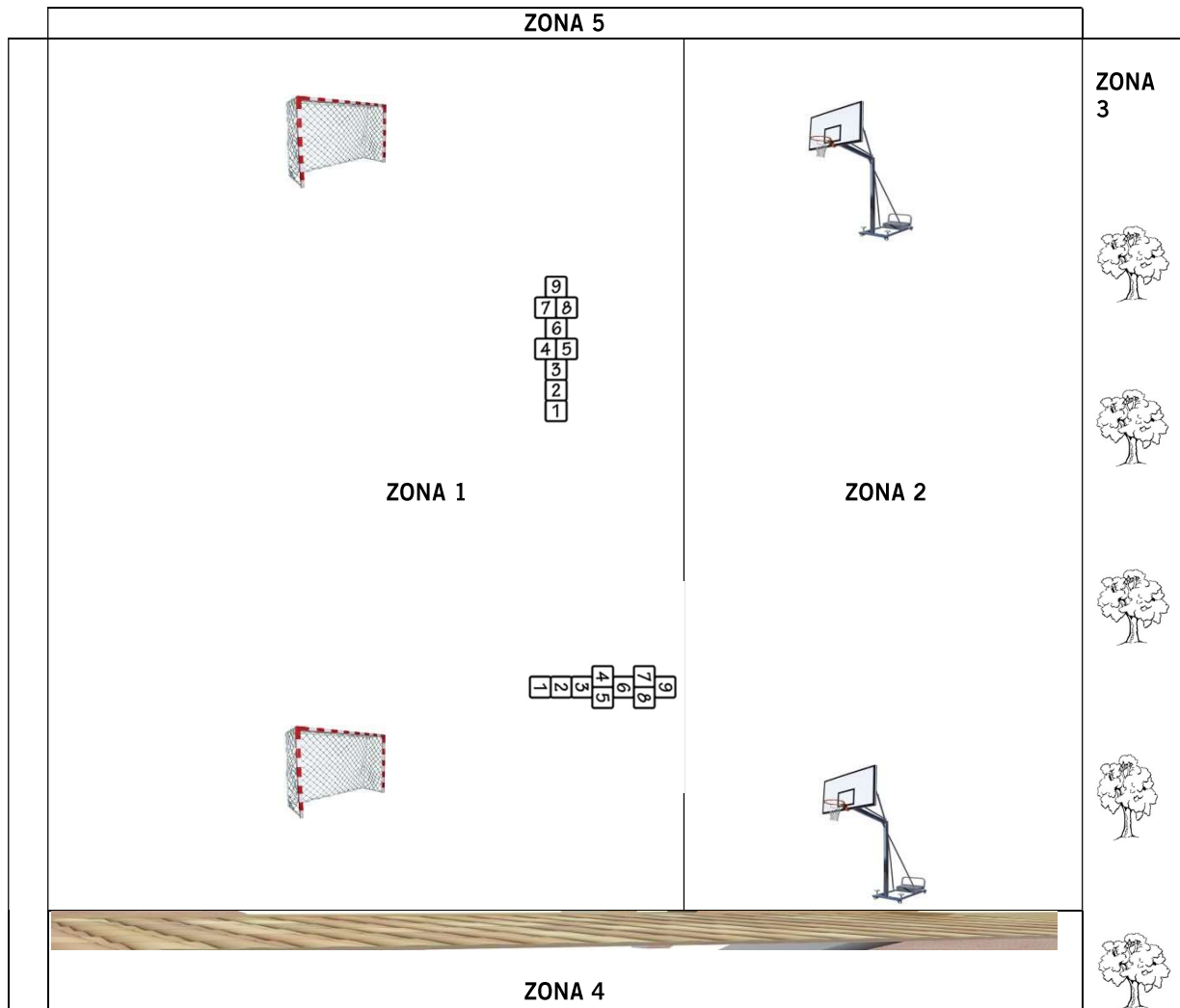
Fecha:

Hora: 11:15

Observaciones realizadas por:

Minutos observados: 10

Zona de infantil (no observada)

	Niños	Niñas	Niños juegos activos	Niñas juegos activos	Niños juegos pasivos	Niñas juegos pasivos
Zona 1						
Zona 2						
Zona 3						
Zona 4						
Zona 5						

Total alumnado observado:

	TIPOS DE JUEGOS ACTIVOS	TIPOS DE JUEGOS PASIVOS
Zona 1		
Zona 2		
Zona 3		
Zona 4		
Zona 5		

Niños	Niñas
-------	-------

Alumnado que ocupa el centro del patio		
Alumnado que ocupa zonas periféricas		
Alumnado en actitudes activas		
Alumnado en actitudes pasivas		
Nº de total de juegos en el centro del patio:		
Nº de total de juegos en zonas periféricas:		

Observaciones:

	Juegos
Nº de juegos "típicamente masculinos" jugados por niños	
Nº de juegos "típicamente masculinos" jugados por niñas	

	Juegos
Nº de juegos "típicamente femeninos" jugados por niños	
Nº de juegos "típicamente femeninos" jugados por niñas	

ESCENARIO

N. niños en el aula (hora no lectiva) .... % sobre el total de niños
 Motivos:
 N. niñas en el aula (hora no lectiva) .... % sobre el total de niñas
 Motivos:
 N. niños en el patio .... % sobre el total de niños
 N. niñas en el patio .... % sobre el total de niñas

ACTIVIDADES

N. de niños que hacen deporte .... % sobre el total de niños
 N. de niñas que hacen deporte .... % sobre el total de niñas
 N. juegos "masculinos" .... % sobre el total de juegos
 N. juegos "femeninos" .... % sobre el total de juegos
 N. juegos "neutros" .... % sobre el total de juegos

Observaciones:

Annex nº 5
QÜESTIONARI A L'ALUMNAT:
EL JOC AL PATI

Classe i grup:
Tutor/a:

Edat:
Data:

Marcar: xica ____ xic ____

1. Amb quins amics i amigues t'agrada jugar més al pati? Per què?

.....

.....

.....

2. Quins són els teus jocs preferits al pati?

.....

.....

.....

3. Escribeu 3 jocs que no t'agraden per a ser jugats al pati de l'escola.

.....

.....

.....

4. Hi ha problemes al pati? quins?

.....

.....

.....

5. Si pogueres canviar el pati sense fer-lo més gran, com ho faries?

.....

.....

.....

Moltes gràcies per la teua col·laboració

10. BIBLIOGRAFÍA

Cáceres, P. (2003). Análisis cualitativo de contenido: una alternativa metodológica alcanzable. *Psicoperspectivas*, Vol. 2, 53-82.

Delgado, J.M. y J. Gutiérrez (1994). *Métodos y técnicas cualitativas de investigación en ciencias sociales*. Madrid: Editorial Síntesis.

Krippendorff, K. (1990). *Metodología de análisis de contenido*. Barcelona: Ediciones Paidós.

Pérez, G. (1998). *Investigación cualitativa. Retos e interrogantes*. Madrid: La Muralla

Subirats, M. y Tomé, A. (2010). *Balones fuera* (2ª Ed). Barcelona: Octaedro